

GHID PRACTIC

pentru monitorizarea
copiilor exploatați și la risc de exploatare prin
muncă

Copyright © Organizația Internațională a Muncii

Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copiilor este dedicat eliminării progresive a muncii copiilor în toată lumea, el subliniind, ca urgență, eradicarea celor mai grave forme ale sale. IPEC acționează în vederea realizării acestui obiectiv prin intermediul programelor care funcționează în diferite țări și care aplică măsuri concrete pentru eliminarea muncii copiilor, precum și prin intermediul unor acțiuni de susținere și conștientizare la nivel național și internațional, al căror scop este schimbarea atitudinilor sociale și promovarea ratificării și aplicării efective a convențiilor ILO privind munca copiilor.

Finanțarea pentru elaborarea acestui ghid a fost asigurată de Departamentul Muncii al Statelor Unite ale Americii (USDOL) prin Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copiilor (IPEC) al Organizației Internaționale a Muncii (ILO). El nu reflectă neapărat opiniile și politica USDOL, iar menționarea denumirilor de mărci, produse comerciale sau organizații nu implică aprobarea lor de către Guvernul american.

ISBN 978-973-0-06220-5

Termenii folosiți în publicațiile BIM, care sunt în conformitate cu practicile utilizate de către Națiunile Unite și prezentarea materialului care urmează nu reprezintă exprimarea vreunei opinii, oricare ar fi aceea, cu privire la statutul legal al vreunei țări, regiuni sau teritoriu, la autoritățile acestora ori la delimitarea frontierelor acestora.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în articolele semnate aparține în totalitate autorilor acestora și publicarea lor nu reprezintă alinierea Biroului Internațional al Muncii la opiniile exprimate în aceste articole.

Referirile la nume de firme, produse și procese comerciale nu implică sprijinul Biroului Internațional al Muncii, după cum nici omiterea unei anumite firme, produs sau proces nu reprezintă un semn de dezaprobare a acestora.

Tipărit de Divizia Media, +40 722531717, divizia@divizia.ro
Adaptare copertă Florica GAGU

Ghidul practic pentru monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă se adresează cu precădere membrilor Echipelor Intersectoriale Locale, precum și tuturor profesioniștilor care interacționează cu copiii în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copiilor prin muncă.

Lucrarea se bazează pe legislația națională și prevederile internaționale referitoare la combaterea tuturor situațiilor de abuz, exploatare a copilului prin muncă, exploatare sexuală și trafic de copii.

Ghidul a fost elaborat cu scopul de a explica metodologia de monitorizare și de a facilita aplicarea ei la toate nivelele. Este o lucrare care își propune să convingă că nu este greu să participi la monitorizarea fenomenului și că, dincolo de respectarea unor proceduri, monitorizarea este o activitate profesională responsabilă, dar și o muncă de suflet, legată de viitorul unui copil și de calitatea de cetățean implicat în viața comunității.

Elaborarea ghidului s-a derulat pe parcursul mai multor proiecte susținute tehnic și financiar de Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului finanțat de Organizația Internațională a Muncii în colaborare cu instituții centrale și locale, cu fonduri complementare din partea UNICEF România și din partea Agenției Internaționale pentru Dezvoltare a Statelor Unite ale Americii (USAID). Prezenta versiune reprezintă unul dintre rezultatele proiectului „*Finalizarea, extinderea și inițierea instituționalizării Mecanismului de Monitorizare a copiilor exploatați/la risc de exploatare prin muncă în România*” implementat de Centrul de Resurse și Informare pentru Profesiuni Sociale (CRIPS) în perioadă mai 2007 - mai 2008, sub coordonarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC) și în parteneriat cu Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului din opt județe (Bacău, Botoșani, Constantă, Cluj, Dâmbovița, Iași, Neamț și Olt). Structura ghidului permite atât familiarizarea cu problematica exploatării copilului prin muncă (terminologie, actori instituționali, cadru juridic), cât și înțelegerea mecanismului de monitorizare (organizare, funcționare, managementul informației) cu explicitarea rolurilor și responsabilităților care revin instituțiilor, respectiv diferitelor categorii profesionale.

Fiind în primul rând un instrument de lucru, ***Ghidul practic pentru monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă*** va putea fi perfecționat pe parcursul utilizării sale la nivel național, cu sprijinul profesioniștilor care îl vor aplica. Opiniile și propunerile în acest sens se trimit la Unitatea Specializată în Munca Copilului din cadrul ANPDC, care își exprimă permanenta deschidere spre dialog cu scopul îmbunătățirii acestui mecanism.

Varianta inițială a ghidului a fost elaborată în cadrul primei faze a PROiectului de asistență Tehnică împotriva Exploatării prin muncă și în scopuri sexuale a Copiilor, inclusiv a Traficului, în țări din Centrul și Estul Europei (PROTECT-CEE) al Biroului Internațional al Muncii - Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului (ILO-IPEC) România (2004-2007) prin intermediul proiectului implementat de Fundația Internațională pentru Copil și Familie.

Această variantă a fost completată, actualizată și revizuită în cadrul proiectului implementat de Centrul de Resurse și Informare pentru Profesiuni Sociale în colaborare cu Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului în 2008 în cadrul celei de-a doua faze a PROTECT CEE 2007 - 2009.

La elaborarea ghidului au contribuit:

Daniel Chirilă, șef serviciu, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului sector 6, București

Manuela Dănescu, director Direcția politici, strategii, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului

Alina Hera, asistent al Unității Specializate în Munca Copilului, ANPDC

Ovidiu Ionescu, consultant, World Learning, Programul ChildNet

Anca Mihalache, inspector de muncă, Inspecția Muncii

Rodica Moise, coordonator național program, ILO-IPEC

Izabella Popa, asistent program, ILO-IPEC

Diana Șerban, consilier al președintelui Agenției Naționale Anti-Drog

Mirela Turcu, director executiv, Centrul de Resurse și Informare pentru Profesiuni Sociale

CUPRINS

Capitolul I	
CADRUL GENERAL PRIVIND EXPLOATAREA COPILULUI PRIN MUNCĂ	7
I.1 Cadrul conceptual.....	7
I.2 Cadrul legal și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copilului prin muncă	11
I.3 Mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă	18
Capitolul II	
MECANISMUL DE MONITORIZARE A COPIILOR EXPLOATAȚI PRIN MUNCĂ.....	20
Capitolul III	
MECANISMUL DE MONITORIZARE A COPIILOR LA RISC DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ	31
Capitolul IV	
MANAGEMENTUL INFORMAȚIEI	36
Capitolul V	
INFORMARE/FORMARE	38

Lista anexelor

- ANEXA 1 – LEGISLAȚIA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ
- ANEXA 2 – ANCHETĂ SOCIALĂ
- ANEXA 3 – MATRICEA RISCURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI PRIN MUNCĂ
- ANEXA 4 – FIȘA PENTRU SEMNALAREA CAZURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI PRIN MUNCĂ
- ANEXA 5 – FIȘA PENTRU MONITORIZAREA CAZURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI PRIN MUNCĂ
- ANEXA 6 – PLANUL DE REABILITARE ȘI/SAU REINTEGRARE SOCIALĂ A COPILULUI ABUZAT, NEGLIJAT, EXPLOATAT SAU TRAFICAT
- ANEXA 7 – LISTA CU TIPURILE DE MUNCI PERICULOASE PENTRU COPII
- ANEXA 8 – FIȘA CENTRALIZATOARE A CAZURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI MUNCĂ/LA RISC

BIBLIOGRAFIE

ABREVIERI

ANPDC	<i>Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului</i>
ASP	<i>Agenția de Sănătate Publică de la nivelul județelor și municipiului București</i>
CND	<i>Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă</i>
CPC	<i>Comisia de Protecție a Copilului</i>
DGASPC	<i>Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului</i>
DGP	<i>Direcția Generală de Poliție București</i>
EIL	<i>Echipa Intersectorială Locală</i>
HG	<i>Hotărâre de Guvern</i>
IJP	<i>Inspectoratul Județean de Poliție</i>
ILO	<i>Organizația Internațională a Muncii - Biroul Internațional al Muncii</i>
IPEC	<i>Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului</i>
ISJ	<i>Inspectoratul Școlar Județean</i>
ISMB	<i>Inspectoratul Școlar al Municipiului București</i>
ISS	<i>Inspectoratul Școlar de Sector</i>
ITM	<i>Inspectoratul Teritorial de Muncă</i>
MM	<i>Mecanism de monitorizare a copiilor exploatați/la risc de a fi exploatați prin muncă</i>
ONU	<i>Organizația Națiunilor Unite</i>
ONG	<i>Organizație neguvernamentală</i>
PIP	<i>Plan individualizat de protecție</i>
PNA	<i>Planul Național de Acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor</i>
SCC	<i>Structuri Comunitare Consultative</i>
SPAS	<i>Serviciul Public de Asistență Socială</i>
USAID	<i>Agenția de dezvoltare a SUA</i>
USMC	<i>Unitatea Specializată în Munca Copilului</i>

Capitolul I

CADRUL GENERAL PRIVIND EXPLOATAREA COPILULUI PRIN MUNCĂ

I.1 Cadrul conceptual

În România, în cadrul Comitetului Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă s-a convenit că termenul "munca copilului" nu este suficient de clar pentru a fi promovat la nivelul societății românești, deoarece nu reprezintă o traducere fidelă a termenului "child labour" și că utilizarea expresiei "**exploatarea copiilor prin muncă**" este acoperitoare atât pentru "munca copilului", cât și pentru "cele mai grave forme ale muncii copilului", așa cum sunt definite de Convențiile Organizației Internaționale a Muncii (ILO) nr. 138/1973 și nr. 182/1999:

- **Vârsta copilului este sub vârsta minimă legală** pentru angajare în muncă sau **munca îl împiedică să frecventeze școala** în mod regulat sau afectează capacitatea copilului de a învăța (Convenția nr. 138);
- Copilul este implicat în **munci intolerabile** (munca forțată, traficul, prostituția, pornografia, activități ilicite), care sunt cele mai grave și trebuie eliminate de urgență (art. 3 alin. a, b și c din Convenția nr. 182);
- Copilul este implicat în **munci periculoase** care, prin condițiile în care se desfășoară, precum și prin durata muncii, sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității sau moralității copilului (art. 3 din Convenția nr. 138 și art. 3 alin. d din Convenția nr. 182).

Muncile intolerabile (Convenția OIM nr. 182, art. 3):

- Toate formele de sclavie sau practicile similare, ca vânzarea de / sau comerțul cu copii, servitutea pentru datorii și munca de servitor, precum și munca forțată sau obligatorie, inclusiv recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor în vederea utilizării lor în conflictele armate;
- Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituției, producției de material pornografic sau de spectacole pornografice;
- Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite, mai ales pentru producția și traficul de stupefiante, așa cum le definesc convențiile internaționale pertinente.

Muncile periculoase (Recomandarea nr. 190 privind cele mai grave forme ale muncii copiilor, adoptată odată cu Convenția nr. 182):

- Muncile care îi expun pe copii la riscuri fizice, psihologice sau sexuale;
- Muncile care se efectuează sub pământ, sub apă, la înălțimi periculoase sau în spații restrânse;
- Muncile care se efectuează cu mașini, materiale sau instrumente periculoase sau care implică manipularea sau transportul unor greutăți;
- Muncile care se efectuează într-un mediu nesănătos, care pot, spre exemplu, să îi expună pe copii la acțiunea unor substanțe, agenți sau proceduri periculoase sau unor condiții de temperatură, de zgomot sau vibrații, care le-ar prejudicia sănătatea;
- Muncile care se efectuează în condiții deosebit de dificile, spre exemplu, pe parcursul mai multor ore sau în timpul nopții sau pentru care copilul este reținut într-un mod nejustificat la sediul patronului.

Retragerea copilului din situația de exploatare prin muncă semnifică întrunirea concomitentă a următoarelor criterii:

- copilul nu mai este implicat în munci intolerabile ori, în cazul muncilor periculoase, pericolul a fost eliminat ca urmare a unei intervenții specializate (de exemplu: îmbunătățirea condițiilor de muncă și respectarea prevederilor legale referitoare la durata muncii);
- riscul de recidivă este apreciat că minim (utilizând matricea riscurilor din anexa 3).

Prevenirea implicării copiilor în situații de exploatare prin muncă semnifică prevalența factorilor de protecție versus factorii de risc iar riscul este scăzut conform matricei riscurilor (anexa 3).

În ambele cazuri, numai specialiștii implicați în monitorizarea cazurilor decid care este momentul în care copilul a fost retras/prevenit:

- în cazul retragerii: specialiștii din DGASPC/manageri de caz;
- în cazul prevenirii: specialiștii din SPAS/persoane cu atribuții de asistență socială / DGASPC din sectoarele Bucureștiului.

Prin „**sectorul formal**” se înțelege sectorul în care activitatea sau munca prestată de un copil pentru persoane juridice sau fizice se realizează în baza unei forme contractuale reglementată de lege corespunzător vârstei sale, respectiv contracte de muncă ori contracte încheiate în baza Codului Civil.

Prin „**sectorul informal**” se înțelege sectorul în care activitatea desfășurată de un copil pentru persoane fizice se realizează fără o formă contractuală reglementată de lege, cum ar fi: activitățile domestice - în gospodăriile proprii sau în alte gospodării, activitățile din agricultură, activitățile de pe stradă, piețe, gări și porturi, activitățile tradiționale - topirea metalelor neferoase, fabricarea cărămizilor, precum și altele.

Munca copilului în lume și în România

La nivel mondial, ILO estimează că în anul 2004 existau cca. 317 milioane de copii economic activi cu vârsta cuprinsă între 5-18 ani, din care 218 milioane de copii exploatați prin muncă. Dintre aceștia, 126 de milioane de copii erau angajați în munci periculoase. Pentru grupa de vârstă 5-14 ani, 191 de milioane de copii erau economic activi, dintre care 166 de milioane de copii exploatați prin muncă și 74 de milioane angajați în munci periculoase. Conform estimărilor ILO, cea mai mare pondere a copiilor care muncesc se află în agricultură (69%), urmată de servicii (22%) și industrie (9%). Fenomenul are incidența crescută în statele din Asia și America de Sud.

În România, Institutul Național de Statistică a realizat în anul 2000 o anchetă asupra muncii copiilor, la nivel național, cu sprijinul ILO-IPEC. Rezultatele anchetei au fost făcute publice în anul 2003 și sunt singurele existente la nivel național până în prezent:

- numărul de copii exploatați prin muncă variază între 40.000-80.000;
- predomină grupa de vârstă 10-14 ani;
- numărul băieților implicați în activități economice este mai mare decât al fetelor;
- peste 90% din acești copii provin din mediul rural.

Cauzele și consecințele exploatării copiilor prin muncă

Nu există o cauză specifică, ci o combinație de riscuri și un moment declanșator care conduce la exploatarea copilului prin muncă. În anexa 3 sunt redați factorii de risc și factorii de protecție.

Tabelul nr. 1 - Consecințele exploatării copiilor prin muncă (exemple)

Cele mai grave forme ale muncii copilului	Consecințe fizice	Consecințe educaționale	Consecințe psiho-sociale și comportamentale
Munci intolerabile			
a. Toate formele de sclavie și practicile similare	<ul style="list-style-type: none"> - parametri fizici scăzuți (subdezvoltare fizică, malnutriție); - surmenaj (oboseală) fizic și psihic; - semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, fracturi, arsuri, contuzii, echimoze etc.); - alte boli somatice. 	<ul style="list-style-type: none"> - inadaptare școlară; - abandon școlar; - analfabetism. 	<ul style="list-style-type: none"> - fugă de acasă, vagabondaj; - imagine de sine scăzută, atitudine servilă și umilă; - anxietate crescută, fobii; - comportament autodistructiv; - izolare, marginalizare socială; - simptome nevrotice (enurezis, insomnii, coșmaruri); - vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual, neglijare).
b. Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituării, producerii de material pornografic	<ul style="list-style-type: none"> - boli infecțioase (TBC, hepatite, boli de piele); - boli cu transmitere sexuală, HIV/SIDA). 	<ul style="list-style-type: none"> - inadaptare școlară; - abandon școlar; - analfabetism. 	<ul style="list-style-type: none"> - consum de alcool, droguri; - frica de a rămâne cu persoane necunoscute; - simptome nevrotice (imitarea actelor sexuale prin somn, sugerea degetelor, somnambulism, insomnii, coșmaruri); - tendințe suicidare; - comportament isteric; - sensibilitate sporită la atingeri și contacte fizice; - comportament seducător și alte tulburări ale sexualității; - atitudine negativă față de propria sexualitate; - anxietate; - lipsa respectului de sine.
c. Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite	<ul style="list-style-type: none"> - surmenaj fizic și psihic - semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, fracturi, arsuri, contuzii, echimoze) 	<ul style="list-style-type: none"> - inadaptare școlară; - abandon școlar; - analfabetism. 	<ul style="list-style-type: none"> - consum de alcool, droguri; - vocabular specific activității ilicite desfășurate; - deprinderea de a minți; - adaptabilitate înaltă; - comportament evitant; - delincvență; - vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual, neglijare); - agresivitate.

Munci periculoase			
d. Muncile care, prin natura lor sau prin condițiile în care se exercită sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității și moralității copilului	<ul style="list-style-type: none"> - parametri fizici scăzuți (subdezvoltare fizică, malnutriție; - boli somatice; - surmenaj fizic și psihic; - semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, fracturi, arsuri, contuzii, echimoze etc.); - vătămări fizice, invaliditate; - boli infecțioase (TBC, hepatite, boli de piele, cu transmitere sexuală, HIV/SIDA) 	<ul style="list-style-type: none"> - inadaptare școlară; - abandon școlar; - analfabetism. 	<ul style="list-style-type: none"> - fugă de acasă, vagabondaj; - pasivitate, umilință, supunere și vulnerabilitate; - duritate, agresivitate (comportamente deviate, inadapative); - vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual, neglijare); - depresie, anxietate; - autoapreciere scăzută.

Pe termen scurt, munca copilului contribuie la creșterea neînsemnată a veniturilor familiei, uneori atât cât este necesar pentru supraviețuirea ei, dar pe termen lung, din cauza menținerii unui nivel educațional foarte scăzut, munca copilului perpetuează sărăcia, atât a familiei, cât și a comunității.

I.2 Cadrul legal și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copilului prin muncă

Principalele documente internaționale și românești utilizate în monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă sunt următoarele:

- Convenția ILO nr. 138/1973 privind vârsta minimă de încadrare în muncă;
- Convenția ILO nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copilului;
- Legea nr. 272/2004 cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului;
- Hotărârea de Guvern nr. 617/2004 privind înființarea și organizarea Comitetului Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă cu completările și modificările ulterioare;
- Legea nr. 53/ 2003, Codul muncii.

Lista completă cu actele normative se află în anexa 1.

Codul muncii

Art. 13

(1) Persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani.

(2) Persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitată sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională.

(3) Încadrarea în muncă a persoanelor sub vârsta de 15 ani este interzisă.

(5) Încadrarea în muncă în locuri de muncă grele, vătămătoare sau periculoase se poate face după împlinirea vârstei de 18 ani; aceste locuri de muncă se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

Art. 280

Încadrarea în muncă a minorilor cu nerespectarea condițiilor legale de vârstă sau folosirea acestora pentru prestarea unor activități cu încălcarea prevederilor legale referitoare la regimul de muncă al minorilor constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani.

Convenția ILO nr. 138 recomandă ca vârsta minimă de încadrare în funcție sau folosire la muncă să nu fie inferioară vârstei la care încetează școlarizarea obligatorie. În România, durata învățământului obligatoriu este de 10 ani, conform prevederilor legislației în vigoare¹.

Conform art. 102-112 ale Legii nr. 272/2004, la nivelul unităților administrativ teritoriale ale României, respectiv la nivel de județe/sectoare ale capitalei (41 și respectiv, 6 sectoare), precum și la nivel de municipii, orașe și comune (peste 3000), autorităților administrației publice județene și locale le revine **obligația de a garanta și promova respectarea drepturilor copilului, prin asigurarea activităților și**

¹ Legea nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995.

serviciilor de prevenire a riscurilor pentru copii (la nivel local), precum și **prin asigurarea protecției speciale a copiilor lipsiți, temporar sau definitiv, de îngrijirea părinților** (la nivel județean).

Instituții și structuri cu responsabilități în prevenirea și eliminarea exploatării prin muncă a copilului

În acord cu prevederile art. 2 din Legea nr. 203/2000 pentru ratificarea Convenției ILO nr. 182/1999, autoritățile responsabile cu implementarea acestei legi sunt prezentate în tabelul următor.

Tabelul nr. 2 - Instituții responsabile

Nivel central	Nivel local
Ministerul Muncii, Egalității de Șanse și Familiei Inspekția Muncii	- Direcția de Muncă, Solidaritate Socială și Familie - Inspectoratul Teritorial de Muncă
Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului	Sistem descentralizat, autorități locale: - Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului; - Serviciul Public de Asistență Socială.
Ministerul Internelor și Reformei Administrative	- Inspectoratele Județene de Poliție; - Direcția Generală de Poliție București și polițiile de sector, Inspectoratele Județene de Poliție;
Agentia Națională Anti-Drog Agentia Națională împotriva Traficului de Persoane	- Centre județene antidrog; - Centre regionale antitrafic.
Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului	- Inspectorate Școlare Județene, Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Ministerul Justiției	- Serviciile pentru Protecția Victimelor Infracțiunilor și Reinsertia Socială a Infracților
Ministerul Sănătății Publice	- Agențiile Județene/municipiului București de Sănătate Publică

A. Central

Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă

Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă (în continuare CND) este organismul de coordonare și monitorizare a programelor desfășurate în România pentru prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului (Hotărâre a Guvernului - HG nr. 617/2004 privind înființarea și organizarea Comitetului național director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă modificată prin HG nr. 76/2008). CND este coordonat de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC) și are o structură tripartită (guvern, sindicate și patronate), având următoarele responsabilități:

- de a revizui și aproba planurile operative și strategice periodice ale Programului Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului finanțat de Organizația Internațională a Muncii (ILO-IPEC);
- de a stabili prioritățile de politică și programele, inclusiv zonele, sectoarele unde trebuie dezvoltate programe de acțiune;
- de a obține sprijin guvernamental și resurse pentru aceste programe de acțiune.

Odată cu încheierea programului ILO-IPEC, CND va asigura preluarea responsabilităților acestuia în ceea ce privește elaborarea și monitorizarea programelor de acțiune pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă, acordarea de consultanță agenților de implementare, colaborarea cu Biroul Internațional al Muncii în vederea elaborării și diseminării de statistici, cercetări și alte informații detaliate asupra naturii și dimensiunii muncii copiilor.

Începând din anul 2008, CND are și următoarele atribuții:

- identifică și propune soluții pentru atragerea de resurse financiare suplimentare pentru funcționarea sa, respectiv pentru organizarea ședințelor, pentru funcționarea subcomitetelor de lucru și pentru funcționarea secretariatului tehnic;
- propune instituțiilor reprezentate inițierea și implementarea unor programe de interes național pentru prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Membrii CND:

- 12 membri din partea Guvernului:
 - Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului - patru membri;
 - Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse - un membru;
 - Ministerul Sănătății Publice - un membru;
 - Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului - un membru;
 - Ministerul Internelor și Reformei Administrative - un membru;
 - Agenția Națională Antidrog - un membru;
 - Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane - un membru;
 - Inspekția Muncii - doi membri;
- un membru desemnat de comun acord de către confederațiile sindicale reprezentative la nivel național;
- un membru desemnat de comun acord de către confederațiile patronale reprezentative la nivel național;
- un membru desemnat de către Asociația Președinților Consiliilor Județene din România;
- un membru desemnat de către Asociația Secretarilor Generali ai Consiliilor Județene din România;
- doi membri desemnați la recomandarea coordonatorului național ILO-IPEC și Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Protecția Copilului reprezentând organizații neguvernamentale cu activități în domeniul eliminării muncii copilului.

Președintele CND este Secretarul de Stat al ANPDC.

Pentru dezvoltarea capacității instituționale în acest domeniu, HG nr. 76/2008 decide înființarea, în cadrul fiecărei instituții membre a CND, a câte unei unități specializate în munca copilului său, după caz, desemnarea a cel puțin două persoane (incluzând persoanele nominalizate ca membri), care vor avea în cadrul atribuțiilor de serviciu responsabilități curente privind problematica exploatării copilului prin muncă.

Unitatea Specializată în Munca Copilului din cadrul ANPDC

Unitatea Specializată în Munca Copilului (USMC) s-a înființat în cadrul ANPDC în anul 2000, odată cu debutul ILO-IPEC în România, și a fost formalizată prin Ordinul Secretarului de Stat al ANPDC nr. 294/16.08.2005. USMC are în componență 8 membrii. USMC a fost creată cu scopul de a deveni un organ executiv al CND, în baza prevederilor Planului Național de Acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor (PNA). Principalele responsabilități ale USMC sunt următoarele:

- menținerea legăturii permanente cu Echipele Intersectoriale Locale (EIL) și stabilirea unei modalități unitare de raportare/monitorizare;
- formarea membrilor EIL și a altor profesioniști care intervin în domeniu;
- monitorizarea copiilor exploatați/la risc de exploatare prin muncă la nivel național, analiza datelor și elaborarea de proiecte și strategii, precum și a raportului anual al CND;
- asigurarea secretariatului CND;
- acordarea de consultanță pentru agențiile de implementare (organizațiile neguvernamentale și celelalte instituții care implementează programe de acțiune în domeniu);
- sprijinul pentru elaborarea listei de munci periculoase, precum și a altor acte normative în domeniu;
- participarea la monitorizarea programelor de acțiune din cadrul ILO-IPEC;
- identificarea și diseminarea de bune practici în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copilului prin muncă la nivel național;
- diseminarea informației existente în acest domeniu;
- elaborarea de proiecte pentru întărirea USMC ca organ executiv al CND;
- monitorizarea PNA.

B. Județ/Sector

Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului

Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC), ca instituții publice cu personalitate juridică în subordinea Consiliului Județean/Consiliului de Sector al Capitalei, sunt parteneri cheie pentru Consiliile Locale în satisfacerea nevoilor copiilor și familiilor. DGASPC asigură la nivel județean, respectiv la nivelul sectoarelor municipiului București, aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și a oricăror persoane aflate în nevoie.

DGASPC-urile au în subordine ansamblul *serviciilor rezidențiale și de tip familial* destinate copiilor pentru care au fost stabilite, în condițiile legii, măsuri de protecție specială în afara propriei familii: pentru copiii separați temporar de familie, cu acordul/la solicitarea părinților, măsura este decisă de către Comisia pentru Protecția Copilului, iar pentru copiii aflați în pericol în familie, pentru care nu există acordul părinților și copiii lipsiți de părinți sau ai căror părinți au fost decăzuți din drepturile părintești, măsura este decisă de către instanța judecătorească, la solicitarea DGASPC. De asemenea, DGASPC-urile au responsabilități în special în cazurile de abuz, neglijare sau exploatare, inclusiv prin muncă, sau atunci când copiii au nevoie de protecție în afara familiei. Aceste responsabilități sunt complementare cu cele ale Consiliilor Locale (vezi mai jos). Din acest motiv este esențial ca DGASPC-urile și Consiliile Locale să aibă o strânsă colaborare.

Servicii oferite de DGASPC-uri în cazurile de exploatare a copiilor prin muncă:

- telefonul copilului pentru semnalarea situațiilor de abuz, neglijare și exploatare a copiilor - funcționează cel mai adesea în cadrul serviciilor care asigură protecția și intervenția în cazuri de abuz, neglijare, exploatare;
- servicii de intervenție în regim de urgență pentru copilul abuzat, neglijat, exploatat (în unele cazuri, sunt incluse și problematica traficului și a migrației);
- servicii de tip *in-take*;
- centre de primire în regim de urgență;
- în cadrul unor complexe de servicii ori servicii de consiliere;
- în cadrul serviciului împotriva violenței în familie.

Echipele Intersectoriale Locale

Echipele Intersectoriale Locale (EIL) este o echipă multidisciplinară și interinstituțională constituită la nivelul fiecărui județ, respectiv sector al Municipiului București, cu misiunea de a identifica/referi/monitoriza cazurile de muncă a copilului în aria teritorială de competență, conform legislației în vigoare. EIL include reprezentanți ai instituțiilor și organizațiilor relevante angajate în combaterea exploatării copiilor prin muncă în județul/sectorul respectiv - componența minimă fiind:

- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului;
- Inspectoratul Teritorial al Muncii;
- Inspectoratul Județean de Poliție;
- Inspectoratul Școlar Județean/Inspectoratul Școlar General al Municipiului București;
- Agenția de Sănătate Publică din județ/Municipiul București;
- Organizații neguvernamentale.

EIL este coordonată de reprezentantul DGASPC, dar fiecare reprezentant al instituțiilor sau organizațiilor membre are un rol cheie în combaterea exploatării copiilor prin muncă, fiind un coordonator al acțiunilor din sfera sa de competență, responsabil atât cu diseminarea informației specifice către personalul propriu și al instituțiilor de profil, cât și cu centralizarea datelor despre cazurile identificate. În scopul monitorizării copiilor exploatați/la risc de exploatare prin muncă, EIL are următoarele responsabilități:

a) La nivelul echipei:

- Elaborează planurile locale de acțiune, care trebuie să cuprindă cel puțin următoarele aspecte:
 - acțiuni de diseminare a informației despre rolul și responsabilitățile EIL, despre mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă în vederea sensibilizării publicului pentru a participa activ la identificarea cazurilor, precum și a autorităților locale pentru a sprijini proiectele din domeniu;
 - acțiuni de prevenire în școli și comunități, centrate pe consecințele muncii premature asupra dezvoltării copilului, a familiei sale și a comunității;
 - modalități de identificare a copiilor exploatați prin muncă conform procedurilor stabilite în acord cu legislația în vigoare și prezentul ghid.
- Elaborează rapoartele periodice și anuale cu privire la situația copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă, care includ:
 - propuneri de programe de prevenire și combatere a exploatării prin muncă a copilului;

- propuneri pentru îmbunătățirea legislației;
- bunele practici identificate.
- Sprijină activitățile profesioniștilor care intervin direct pe cazuri atât de exploatare cât și la risc și asigură pregătirea acestora, în funcție de resursele disponibile;
- Organizează vizite de monitorizare în locurile suspectate pentru exploatarea prin muncă a copiilor.

Pentru realizarea celor menționate anterior, se organizează lunar reuniuni de lucru, conform procedurilor interne ale fiecărei echipe aprobate de fiecare instituție în parte.

b) Prin intermediul membrilor echipei, în mod individual:

- Identifică situațiile de copii exploatați prin muncă și le raportează la DGASPC, prin completarea fișei de semnalare pentru fiecare copil în parte sau, în situații de urgență, prin apelarea Telefonului Copilului;
- Identifică soluții individualizate pentru fiecare copil exploatat prin muncă, conform mandatului instituției în care lucrează și furnizează informații pentru completarea fișei de monitorizare (de către managerul de caz nominalizat de DGASPC);

Responsabilitățile membrilor EIL (a și b) sunt trecute în fișa de post a fiecăruia în parte.

EIL nu reprezintă o echipă de intervenție directă pentru copiii victime ale exploatării prin muncă. Membrii EIL trebuie să acționeze ca persoane resursă pe plan județean / local pentru profesioniștii care intervin direct sau pentru cei care doresc să implementeze proiecte / acțiuni de prevenire. Totodată, EIL supraveghează activitatea globală de monitorizare a cazurilor de exploatare a copiilor prin muncă, iar DGASPC răspunde de centralizarea datelor de monitorizare.

Se recomandă ca EIL să fie înființate prin Hotărârea Consiliului Județean/Local în cazul sectoarelor municipiului București.

C. Comunitate

Serviciile Publice de Asistență Socială

La nivel local, în cazul municipiilor și orașelor (101 municipii și 113 orașe) funcționează Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS), în subordinea Consiliului Local, iar la nivel de comune este prevăzută, în structura aparatului propriu al consiliilor locale comunale, funcționarea, cel puțin, a *persoanelor cu atribuții de asistență socială* (peste 2800 de comune). SPAS-urile, precum și persoane cu atribuții de asistență socială, au responsabilitatea de a dezvolta servicii de suport pentru copil și familie, prin care se asigură menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale familiei sale în vederea depășirii situațiilor de criză.

Conform art. 106 din Legea nr. 272/2004, Consiliile locale (prin SPAS/persoanele cu atribuții de asistență socială) au următoarele roluri în domeniul protecției drepturilor copiilor aflați în aria lor teritorială:

- monitorizează și analizează situația copiilor din unitatea administrativ-teritorială, precum și modul de respectare a drepturilor copiilor, asigurând centralizarea și sintetizarea datelor și informațiilor relevante;
- realizează activități de prevenire a separării copilului de familia sa;
- identifică și evaluează situațiile care impun acordarea de servicii și/sau prestații pentru prevenirea separării copilului de familia sa;

- elaborează documentația necesară pentru acordarea serviciilor și/sau prestațiilor și acordă aceste servicii și/sau prestații, în condițiile legii;
- asigură consilierea și informarea familiilor cu copii în întreținere asupra drepturilor și obligațiilor acestora, asupra drepturilor copilului și asupra serviciilor disponibile pe plan local;
- asigură și urmăresc aplicarea măsurilor de prevenire și combatere a consumului de alcool și droguri, de prevenire și combatere a violenței în familie, precum și a comportamentului delinvent;
- vizitează periodic la domiciliu familiile și copiii care beneficiază de servicii și prestații;
- înaintează propuneri primarului, în cazul în care este necesară luarea unei măsuri de protecție specială, în condițiile legii;
- urmăresc evoluția dezvoltării copilului și modul în care părinții acestuia își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copilul care a beneficiat de o măsură de protecție specială și a fost reintegrat în familia sa;
- transmit către DGASPC toate datele și informațiile solicitate referitoare la protecția copilului.

Structurile Comunitare Consultative

Autoritățile administrației publice locale au obligația de a garanta și promova respectarea drepturilor copilului pe teritoriul de competență. Legea încurajează implicarea comunității în procesul de identificare a nevoilor și în soluționarea la nivel local a problemelor sociale care privesc copiii. În acest scop, în acord cu prevederile art. 103 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, este prevăzută înființarea de structuri comunitare consultative (SCC).

Membrii SCC sunt cetățeni ai comunității - lideri formali și informali - care doresc să se implice ca voluntari în procesul de intervenție în vederea rezolvării problemelor comunității:

- consilierii locali;
- preotul (indiferent de religie) și/sau profesorul de religie;
- polițistul de proximitate;
- medicul de familie sau medicul pediatru;
- consilierul școlar, directorul de școală sau un diriginte;
- președintele unei asociații de locatari;
- reprezentantul oricărei alte asociații din comunitate (religioase, de tineret, a femeilor, a minorităților ș.a.);
- foștii beneficiari ai serviciilor sociale;
- reprezentantul mass media local;
- un agent economic / om de afaceri;
- liderii grupurilor etnice comunitare.

SCC recomandă SPAS-ului din localitate luarea unor măsuri pentru soluționarea unor cazuri prin acordarea unor servicii, precum și prin acțiuni de prevenire a exploatarei copiilor prin muncă, cum ar fi:

- informarea membrilor comunității cu privire la această problemă (în cadrul „școlii părinților” sau a grupurilor de suport);
- identificarea și propunerea de soluții concrete pentru copiii aflați la risc de exploatare prin muncă (centre de zi, centre de consiliere și sprijin);
- facilitarea accesului familiilor vulnerabile la serviciile de suport existente;
- semnalarea cazurilor de exploatare a copiilor prin muncă la DGASPC.

Categoriile profesionale cu responsabilități în domeniul prevenirii și eliminării exploatării prin muncă a copilului

Orice profesionist care lucrează în sistemul de protecție a copilului - în servicii publice și/sau private - trebuie să cunoască problematica muncii copilului și să intervină activ în prevenirea și eliminarea acesteia. Pe lângă **asistenții sociali, educatorii, psihologii, asistenții maternali** din serviciile specializate, Legea nr. 272/2004 menționează expres grupurile profesionale care au responsabilitatea de a identifica și sesiza autoritățile competente despre situațiile de risc și de dificultate în care se pot afla copiii și familiile lor - inclusiv în situațiile de exploatare prin muncă: **cadrele didactice, personalul medical, polițiștii, juriștii, preoții, precum și angajații altor instituții care vin în contact cu copilul**. Astfel, informațiile transmise de membrii EIL către colegii din domeniul lor profesional vin în sprijinul exercitării acestei responsabilități de a nu fi indiferent la situațiile de risc sau exploatare prin muncă întâlnite în activitățile cotidiene cu copilul și familia și de a acționa în consecință.

I.3 Mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă

Mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați/la risc de a fi exploatați prin muncă (MM) este un instrument pentru prevenirea și eliminarea exploatării prin muncă a copiilor implicând:

- *observarea directă și periodică a zonelor;*
- *identificarea copiilor care sunt exploatați prin muncă și determinarea riscurilor la care sunt expuși;*
- *verificarea faptului că au fost retrași din muncă sau că riscurile au fost micșorate / înlăturate;*
- *monitorizarea/urmărirea cazurilor, astfel încât să se asigure faptul că familia și copiii beneficiază de alternative satisfăcătoare.*

Informațiile obținute servesc la identificarea tendințelor problematicii exploatării copiilor prin muncă în sectoare / arii specifice și la formularea strategiilor locale și naționale.

Aplicarea MM

- asigură un schimb regulat de informații între Guvern și administrația județeană și locală. Astfel, informațiile precise privind munca copiilor pot fi folosite pentru evaluarea tipurilor de muncă, a tendințelor, a eficienței măsurilor luate pe plan național;
- contribuie la elaborarea rapoartelor privind angajamentele internaționale ale României (implementarea Convențiilor ILO nr. 138 și 182);
- contribuie la mai bună înțelegere a fenomenului muncii copiilor și la mărirea capacității de acțiune pentru a evita riscurile și a asigura bunăstarea copiilor și a familiilor acestora;
- oferă o platformă de acțiune pentru un mare număr de parteneri;
- previne implicarea prematură în muncă a copiilor și promovează aplicarea/respectarea legislației existente.

MM este un instrument pentru dezvoltarea strategiilor naționale și un instrument operațional pentru eliminarea exploatării copiilor prin muncă.

MM folosește următoarele strategii:

- Observarea prin procedurile de monitorizare, în baza unui set comun de instrumente și echipe de monitorizare desemnate;
- Prevenirea, sensibilizarea angajatorilor privind drepturile copiilor și legislația muncii, prin informarea părinților și a tinerilor angajați privind riscurile muncii;
- Raportarea către parteneri și către instituțiile guvernamentale din domeniu;
- Referirea către serviciile corespunzătoare nevoilor copiilor (rețeaua de servicii).

Capitolele următoare ale ghidului vor explicita etapele MM în cele două tipuri de situații, insistând pe definirea rolurilor și responsabilităților diferitelor instituții/ echipe/ grupuri profesionale: monitorizarea copiilor exploatați prin muncă și monitorizarea copiilor la risc de exploatare prin muncă

De asemenea, ghidul cuprinde un capitol referitor la managementul informației precum și instrumentele de monitorizare și recomandări pentru utilizarea acestora de către specialiștii implicați.

Capitolul II

MECANISMUL DE MONITORIZARE A COPIILOR EXPLOATAȚI PRIN MUNCĂ

Etapele mecanismului de monitorizare a copiilor exploatați prin muncă

Conform definiției Organizației Mondiale a Sănătății privind abuzul asupra copilului, exploatarea reprezintă una din formele de abuz.

"Abuzul asupra copilului sau maltratarea lui reprezintă toate formele de rele tratamente fizice și/sau emoționale, abuz sexual, neglijare sau tratament neglijent, exploatare comercială sau de alt tip, ale căror consecințe sunt daune actuale sau potențiale aduse sănătății copilului, supraviețuirii sau demnității lui, în contextul unei relații de răspundere, încredere sau putere."

Conform Legii nr. 272/2004, prin abuz asupra copilului se înțelege orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau de autoritate față de acesta, prin care este periclitată viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului.

A. Identificarea și sesizarea/semnalarea

Unde se sesizează?

În România, situațiile de abuz asupra copilului, inclusiv cele de exploatare prin muncă trebuie semnalate obligatoriu la DGASPC (art. 85, alineat 3 și art. 91, alineat 1 - Legea nr. 272/2004).

Cine sesizează?

Semnalarea unei situații de exploatare a copilului prin muncă se poate face de către:

- copil;
- membri ai familiei sau ai comunității;
- profesioniști din sistemul de sănătate publică (medici de familie, asistente medicale comunitare, mediatori sanitari, medici pediatri etc.) și din sistemul de educație (educatori, învățători, consilieri școlari, profesori, psihopedagogi, mediatori școlari etc.);
- preoți;
- personal din alte instituții / organizații care vin în contact cu copiii, inclusiv din serviciile organizațiilor neguvernamentale;
- personalul SPAS (lucrători sociali comunitari, asistenți sociali);
- profesioniști din mass-media.

Personalul DGASPC (asistenți sociali, psihologi etc.) se poate autosesiza ca urmare a vizitelor efectuate în zonele cu risc.

Deci, identificarea situațiilor de exploatare prin muncă se face:

- pe baza semnalărilor efectuate de persoane fizice și juridice;
- pe baza unor vizite efectuate în locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, cu prioritate în zonele unde riscul este crescut.

Cum se identifică?

Există o serie de semne și simptome care pot fi observate de către orice profesionist avizat și format în acest sens și care ridică un semnal de alarmă, mai ales când nu pot fi explicate sau justificate de părinți, persoana de îngrijire sau reprezentantul legal.

Câteva dintre semnele evocatoare de abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii sunt (vezi și tabelul 1):

- Tulburări de comportament (ex: apatie, iritabilitate, impulsivitate, agresivitate, minciună, fuga de acasă, furtul, consumul de alcool, de droguri etc.);
- Tulburări de somn (insomnii, somnolența, somn agitat, coșmaruri etc.);
- Tulburări de alimentație (anorexie, bulimie);
- Autostigmatizare, autoculpabilizare;
- Ticuri (clipit, rosul unghiilor etc.);
- Enurezis, encoprezis;
- Neglijență în îndeplinirea sarcinilor și incapacitate de a respecta un program impus;
- Dificultăți în relaționare și comunicare;
- Scăderea randamentului școlar, absenteism și abandon școlar;
- Stare depresivă, uneori cu tentative de suicid;
- Persistența unor senzații olfactive sau cutanate obsedante;
- Modificarea rapidă a dispoziției afective.

Aceste semne nu sunt obligatoriu datorate unui caz de abuz/ neglijare/ exploatare și trebuie corelate cu alte date (contextul în care s-a întâmplat abuzul, informații de la alți profesioniști, eventuale probe etc.)!

Identificarea muncilor periculoase este mai dificil de realizat deoarece datele necesare nu se pot colecta printr-o singură vizită la locul unde există suspiciunea unui asemenea caz. Se recomandă vizitarea locului respectiv de mai multe ori de către asistentul social din comunitate și/sau DGASPC. Confirmarea implicării copilului într-o muncă periculoasă se va face de către asistentul social de la DGASPC ajutat de către un inspector de muncă, atunci când este necesar. Lista muncilor periculoase se află în anexa 7.

Având în vedere că în România marea majoritate a cazurilor de exploatare prin muncă este în zona rurală, o atenție deosebită trebuie îndreptată către muncile agricole periculoase. Acestea sunt adesea invizibile și nu sunt recunoscute deoarece, prin tradiție, copiii își ajută părinții sau rudele la treburile din gospodărie.

Tabel nr. 3

Probleme cu care se confruntă copiii în agricultură

- Utilajele și vehiculele agricole sunt cauzele cele mai comune ale accidentelor. Acestea nu sunt concepute pentru a fi utilizate de către copii.
- Copiii sunt mai vulnerabili decât adulții la bolile provocate de căldură excesivă.
- Instrumentele de tăiat concepute pentru adulți sunt extrem de periculoase pentru copii.
- Copiii sunt mai sensibili la oboseală decât adulții, ceea ce îi expune unui risc mai mare de accidentare.
- Sistemele fiziologice imature ale copiilor cresc riscurile de expunere la pesticide, îngrășăminte, praf, substanțe chimice toxice și gaze de eșapament.
- Ridicarea greutăților, posturile incomode, cum ar fi aplecarea și îngenuncherea, gesturile repetitive pot răni și afecta coloana vertebrală și/sau membrele în creștere ale copiilor.
- Copiii sunt expuși unui risc mai mare de rănire, îmbolnăvire și deces cauzate de pericolele biologice asociate cu animalele de la fermă, animalele sălbatice, reptilele, insectele și anumite plante.

FIȘA DE SEMNALARE (anexa 4) este completată de cei care au suspiciuni sau identifică situații de exploatare a copiilor prin muncă și este transmisă la DGASPC în **cel mult 24 de ore** de la identificarea cazului, de regulă prin fax sau prin alte modalități (poștă, email).

În **situațiile de urgență** se anunță **imediat la telefonul copilului** de la DGASPC și informațiile sunt înregistrate de consilierii telefonului copilului pe o fișă care conține datele din FIȘA DE SEMNALARE. În lipsa telefonului copilului, se poate apela telefonul obișnuit al DGASPC.

SITUAȚIILE DE URGENȚĂ CARE TREBUIE SEMNALATE IMEDIAT PRIN INTERMEDIUL TELEFONULUI COPILULUI:

1. Viața copilului este în pericol.
2. Copilul este sau există riscul să fie grav rănit.
3. Copilul a suferit un abuz sexual.
4. Un copil mai mic de 8 ani este lăsat singur în casă.
5. Copilul solicită de urgență ajutorul.
6. Copilul refuză să meargă acasă.
7. Copilul este grav neglijat.
8. Copilul este implicat în munci intolerabile.

Tabelul nr. 4 - Responsabilitățile profesioniștilor din instituțiile membre EIL în etapa de identificare

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de identificare
DGASPC	asistent social psiholog consilier "Telefonul Copilului" jurist educator funcționar public asistent maternal alții	Primește și înregistrează FIȘA DE SEMNALARE; Vizitează locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, împreună cu polițistul și, după caz, inspectorul de muncă. Distribuie FIȘA DE SEMNALARE compartimentului abilitat, compartimentului de intervenție în situații de abuz, neglijare, trafic și migrație ² și în copie la reprezentantul DGASPC în EIL care ține evidența tuturor semnalărilor.
ISJ și unitățile de învățământ din rețeaua școlara teritorială	cadre didactice consilier școlar mediator școlar alții	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC
IJP și secțiile de poliție din rețeaua teritorială	polițist	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC; Vizitează locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, împreună cu asistentul social al DGASPC/ SPAS și, după caz, inspectorul de muncă.
AJSP și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar alții	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC
SPAS din fiecare comunitate	asistent/lucrător social sau persoana cu atribuții de asistență socială	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC; Vizitează locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare împreună cu polițistul și, după caz, cu inspectorul de muncă.
ITM	inspector	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC; Vizitează locurile de muncă conform planificării, ocazie cu care poate identifica cazuri de copii exploatați prin muncă; Vizitează locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, împreună cu asistentul social al DGASPC/SPAS/ONG și, după caz, inspectorul de muncă; Sprijină DGASPC în identificarea muncilor periculoase în sectorul informal
Biserica	preotul	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC
ONG	asistent social psiholog jurist educator voluntari alții	Completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC

² Prevăzut de HG nr. 1437/2004 privind atribuțiile și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului

Orice instituție ai cărei angajați, în cursul aducerii la îndeplinire a sarcinilor de serviciu, au contact direct cu copiii, trebuie să prevadă, la nivelul regulamentului de ordine interioară, în plus față de procedurile de semnalare obligatorii către DGASPC, procedura de semnalare internă a cazurilor de exploatare, inclusiv procedurile disciplinare de investigare. O asemenea procedură este recomandabil să respecte următoarele principii:

- Semnalarea către DGASPC nu poate fi condiționată de parcurgerea procedurii interne sau aceasta nu trebuie să întârzie nejustificat sau excesiv semnalarea către DGASPC, să îngreuneze sau să împiedice colectarea probelor;
- Procedura internă nu trebuie să excludă, să temporizeze sau să interzică în vreun fel semnalarea către DGASPC;

În situațiile de urgență, semnalarea către autoritățile abilitate va fi efectuată înaintea oricărei proceduri interne.

Obligativitatea semnalării situațiilor de abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii se va înscrie în fișele de post ale tuturor profesioniștilor care interacționează cu copilul.

În cazul în care se va dovedi că profesionistul a luat la cunoștință de situația de abuz, neglijare, exploatare și/sau trafic de copii și nu a semnalat la DGASPC, acest lucru va constitui abatere disciplinară gravă și se va sancționa cu încetarea raporturilor de serviciu sau, după caz, încetarea raporturilor contractuale ale persoanei vinovate (art. 137 din Legea nr. 272 / 2004).

B. Evaluarea

Odată cu înregistrarea FIȘEI DE SEMNALARE, situația copilului respectiv devine subiect de evaluare. Directorul adjunct cu atribuții în domeniul protecției copilului al DGASPC desemnează un manager de caz, care poate să fie angajat al DGASPC, al unui organism privat acreditat (OPA) sau al unor forme independente de exercitare a profesiei de asistent social recunoscute de lege.

Managerul de caz realizează activitatea de evaluare împreună cu o echipă multidisciplinară și interinstituțională, din care fac parte cel puțin:

- Asistentul social/lucrătorul social al DGASPC/SPAS;
- Psihologul (de regulă dintr-un compartiment/serviciu specializat al DGASPC);
- Medicul (de regulă pediatru, dar la nevoie pot fii consultați și alți medici specialiști);
- Lucrătorul de poliție de la una din următoarele structuri: Poliția comunitară, Poliția de proximitate, Investigații criminale, Crima organizată și Anti-drog, Cercetare Penală, Analiză, Prevenire și Cercetare, sau reprezentantul Poliției în Comisia de Protecție a Copilului (CPC) sau EIL;
- Juristul (de regulă juristul DGASPC);
- Cadrul didactic, de regulă cel responsabil cu educația copilului (educator / profesor / diriginte) sau reprezentantul Inspectoratului școlar în CPC sau EIL.

Echipa multidisciplinară este sprijinită și de alți profesioniști - profesori, terapeuți, judecători, procurori, educatori, personal de îngrijire - care lucrează în rețea. Coordonarea echipei și a rețelei de intervenție revine managerului de caz. Se organizează cel puțin lunar o întâlnire a echipei și rețelei de intervenție la solicitarea managerului de caz.

Evaluarea se realizează în două etape: evaluarea inițială și evaluarea detaliată.

Evaluarea inițială - are ca scop stabilirea în cel mai scurt timp a gravității formei de exploatare și a nevoilor imediate de protecție ale copilului, pentru a se acorda primele îngrijiri și a se decide, la nevoie, scoaterea copilului din mediul familial / din mediul în care s-a produs exploatarea și plasarea într-un centru de primire în regim de urgență/ la un asistent maternal / în altă formă de plasament în regim de urgență.

Evaluarea inițială va putea stabili dacă:

- este într-adevăr un caz de abuz, neglijare, exploatare și/sau trafic de copii și va fi preluat de către DGASPC;
- suspiciunea persistă, DGASPC îl va considera un caz și va iniția evaluarea detaliată (de ex. în cazul unui abuz sexual);
- semnalarea este nejustificată și, dacă este cazul, se va face referire de către DGASPC către alte instituții;
- este un copil aflat la risc de abuz, neglijare, exploatare și/sau trafic de copii și DGASPC va referi cazul la SPAS/persoane cu atribuții în asistența socială.

Evaluarea inițială este realizată de regulă de un asistent social de la DGASPC (de la compartimentul specializat în prevenirea și eliminarea abuzului, neglijării, traficului). În situațiile de urgență în care s-a apelat la Telefonul Copilului, prevăzute la secțiunea A, evaluarea se realizează de echipa mobilă a acestui serviciu (asistentul social și polițistul) sau, dacă echipa mobilă nu poate ajunge în cel mult o oră, evaluarea se realizează de profesioniștii din comunitate (asistentul/lucrătorul social din SPAS și polițistul). După orele de program, în situația în care SPAS sau șeful de post nu pot fi contactați, se apelează 112.

Evaluarea detaliată - este o evaluare complexă și are ca scop stabilirea formei de exploatare, consecințelor exploatării asupra copilului, a nevoilor copilului și a priorităților de intervenție. În această etapă se realizează evaluarea situației copilului și a familiei sale, și evaluarea locului de muncă, formal sau informal, în care a avut loc exploatarea copilului. Dată fiind complexitatea situației unui copil exploatat prin muncă, este recomandată implicarea echipei multidisciplinare, astfel încât să fie obținute informații de calitate pe baza cărora să fie luate decizii pertinente. Rolul echipei este esențial în stabilirea relației cauză-efect între semnele medicale și psihologice și situația semnalată.

Evaluarea detaliată cuprinde:

a) Evaluare medicală: identificarea semnelor și simptomelor cauzate de exploatarea prin muncă, stabilirea posibilei relații cauză-efect între semnele medicale și exploatarea prin muncă și formularea diagnosticului medical.

b) Evaluare psihologică: observarea și interviuarea copilului, precum și a altor persoane relevante. În unele cazuri, echipa poate recomanda și evaluarea psihiatrică.

c) Evaluare socială: analiza calității mediului de viață al copilului (locuință, hrană, îmbrăcăminte, igienă, siguranța fizică și psihică, structura și funcționarea familiei etc.); informațiile obținându-se prin anchetă socială (model: anexă 2).

d) Evaluare juridică: drepturi și obligații de care pot beneficia copilul sau/și reprezentanții legali precum și modalități de exercitare a acestor drepturi și obligații, incluzând:

- cine are drepturi parentale și în ce condiții; dacă este necesar plasamentul copilului la altă persoană/ familie; dacă este necesară înaintarea unei propuneri către instanță pentru decăderea din drepturile parentale; dacă familia a beneficiat de servicii de prevenire sau ce servicii pot fi acordate;
- accesul la servicii, prestații acordate sau care pot fi acordate familiei;
- situația juridică a cazului - dacă este un fapt penal; proceduri legale; asistență juridică.

e) Evaluarea locului de muncă se face de către inspectorul de muncă, dacă este un loc de muncă din sectorul formal sau de către asistentul social, dacă este un loc de muncă din sectorul informal (stradă, gospodărie, fermă agricolă etc). În ambele situații obiectivele evaluării sunt:

- evaluarea condițiilor muncă / sănătate / securitate - din perspectiva consecințelor pe care acestea le pot avea asupra dezvoltării copilului;
- identificarea presupusului făptuitor și aplicarea procedurilor legale corespunzătoare;
- identificarea eventualelor noi cazuri de exploatare a copilului sau de copii în situație de risc.

f) Evaluarea riscurilor începe de la prima întâlnire cu copilul potențială victimă și continuă pe parcursul întregii intervenții. Se recomandă folosirea de instrumente de evaluare a riscului cu scopul de a preveni producerea unei noi forme de exploatare prin muncă/ recidivă și pentru ajustarea intervenției (anexa 3).

Cel mai indicat loc pentru interviuarea copilului este cabinetul psihologului, în măsura în care este posibil, dotat cu oglindă unidirecțională și sistem de înregistrare audio-video, conform prevederilor Ordinului secretarului de stat al ANPDC nr. 177/2004 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii pentru telefonul copilului, standardelor minime obligatorii pentru centrul de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, precum și standardelor minime obligatorii pentru centrul de resurse comunitare.

Prin intermediul acestor facilități, se pot obține următoarele:

- Participarea echipei multidisciplinare și altor profesioniști implicați în rezolvarea cazului, în spatele oglinzii unidirecționale, cu posibilitatea nuanțării interviului în funcție de informațiile care sunt necesare conform profilului profesional al fiecăruia;
- Constituirea unor probe audio-video, cu consimțământul copilului și al familiei sale, care pot fi folosite în instanță;
- Evitarea interviuării repetate a copilului care poate duce la re-victimizare.

Pe baza evaluării, în termen de maximum 30 de zile de la înregistrarea cazului de către DGASPC, managerul de caz împreună cu echipa multidisciplinară întocmește un Raport de Evaluare a copilului și familiei care cuprinde:

- Forma de exploatare prin muncă;
- Nevoile copilului în context familial și comunitar;
- Prioritățile de intervenție vizând copilul, familia și presupusul făptuitor.

Raportul de Evaluare a Copilului este prezentat familiei și copilului, în funcție de vârsta și gradul de maturitate, precum și directorului DGASPC, în cazul în care copilul a fost implicat în munci intolerabile.

Confidențialitatea

- Rezultatele evaluării sunt documentate și dezvăluite copilului în funcție de gradul său de maturitate, precum și familiei sale. În situația în care există date care pot afecta copilul și familia, echipa multidisciplinară va hotărî de comun acord ca acestea să nu fie dezvăluite în această etapă;
- Toate informațiile legate de caz sunt confidențiale față de publicul larg, mass-media și alți profesioniști care nu sunt implicați în cazul respectiv;
- Există date care nu pot fi dezvăluite nici echipei multidisciplinare, nici celorlalți profesioniști implicați în rezolvarea cazului așa cum este, de exemplu, numele persoanei care a semnalat suspiciunea sau situația de exploatare a copilului, la cererea acesteia. Acest tip de informație nu poate fi dezvăluită decât instanței, la cererea expresă a acesteia.

Tabelul nr. 5 - Responsabilitățile profesioniștilor din instituțiile membre EIL în etapa de evaluare

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de evaluare
DGASPC	manager de caz asistent social psiholog jurist echipa mobilă a "Telefonului Copilului"	Coordonează evaluarea și întocmește rapoartele; convoacă reuniunile echipei multidisciplinare; Realizează evaluarea inițială; realizează evaluarea socială; evaluează locul de muncă din sectorul informal, participă la evaluarea locului de muncă din sectorul formal; evaluează riscurile; Realizează evaluarea psihologică; Realizează evaluarea juridică; Realizează evaluarea inițială în situațiile de urgență.
ISJ și unitățile de învățământ din rețeaua școlară teritorială	cadre didactice consilier școlar mediator școlar alții	Evaluează situația școlară a copilului și participă la ședințele echipei multidisciplinare
IJP și secțiile de poliție din rețeaua teritorială	polițist	Participă la evaluarea inițială și detaliată ca membru al echipei multidisciplinare sau/și al rețelei de profesioniști; participă la evaluarea locului de muncă, dacă este un loc de muncă informal
AJSP și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar	Realizează evaluarea medicală și participă la ședințele echipei multidisciplinare
ITM	inspector	Evaluează locul de muncă din sectorul formal și evaluează locul de muncă din sectorul informal la solicitarea DGASPC
Biserica	preotul	Participă la evaluarea detaliată ca membru al echipei multidisciplinare sau/și al rețelei de profesioniști
ONG	manager de caz asistent social	vezi DGASPC

C. Intervenția

În baza evaluării inițiale, DGASPC decide dacă copilul poate rămâne în familie sau nu.

În situația în care se decide plasamentul copilului în regim de urgență, decizia este luată de către directorul DGASPC cu acordul părinților.

Dacă părinții nu sunt de acord, iar specialiștii stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, DGASPC sesizează instanța judecătorească, solicitând emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, la o familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial

Managerul de caz împreună cu echipa multidisciplinară elaborează un Plan Individualizat de Protecție (PIP), care menționează încă de la început măsura de protecție stabilită. Prestațiile și serviciile cuprinse în PIP se adresează atât copilului, cât și familiei/ reprezentantului legal și persoanelor importante pentru copil. PIP este dezvoltat în programe de intervenție specifică, conform standardelor în vigoare. Pentru întocmirea PIP se recomandă respectarea prevederilor Normelor metodologice cuprinse în anexa 2 a Ordinului secretarului de stat al ANPDC nr. 286/2006.

Se recomandă ca reintegrarea copilului în familie să se facă numai după ce obiectivele PIP sunt realizate și instanța primește garanții că pericolul pentru copil a trecut. Acest fapt nu se poate realiza decât în urma unor servicii de informare, și după caz, de educare și/sau reabilitare pentru familie, documentate de către DGASPC în PIP.

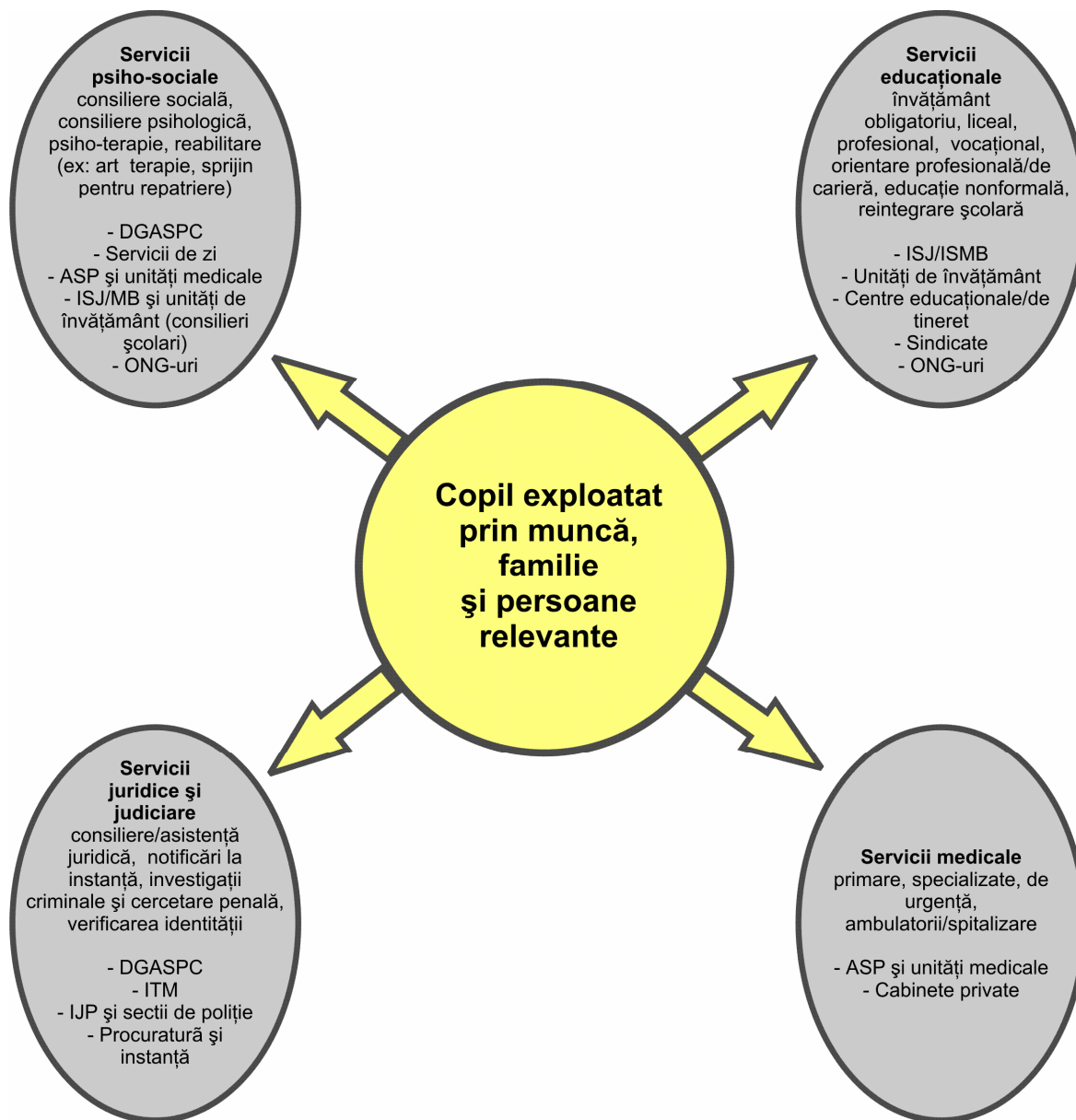
În situația în care se decide rămânerea copilului în familie, în baza evaluării detaliate, managerul de caz va planifica intervenția și serviciile pentru copil, familie și alte persoane relevante, precum și pentru presupusul făptuitor. Managerul de caz împreună cu echipa multidisciplinară elaborează un Plan de Reabilitare și/sau Reintegrare Socială (anexa 6) care se adresează atât copilului, cât și familiei/ reprezentantului legal și persoanelor importante pentru copil și care va fi implementat cu sprijinul SPAS/persoanei cu atribuții în domeniul asistenței sociale. Pentru întocmirea lui se recomandă respectarea prevederilor Ordinului menționat anterior.

Practic fiecare PIP sau Plan de Reabilitare și/sau Reintegrare Socială presupune implicarea activă a unor instituții (cum ar fi școli, unități sanitare) coordonate pe plan teritorial de instituțiile membre ale EIL. Din acest motiv, membrii EIL trebuie să cunoască ce rol important dețin nu doar în identificarea și evaluarea cazurilor de exploatare prin muncă, ci și în intervenția propriu-zisă de protecție a copilului victimă, indiferent dacă acesta rămâne în familie sau este plasat în sistemul de protecție.

Alte instituții/organizații pot interveni/acorda servicii: sindicatele și organizațiile patronale pot acorda suport material și/sau financiar, agențiile de ocupare a forței de muncă pot furniza servicii de orientare profesională sau de formare.

Managerul de caz va avea în vedere și serviciile pe care le poate acorda pentru presupusul făptuitor, cu consimțământul acestuia. Dacă acesta este declarat vinovat, managerul de caz va colabora cu *Serviciul de Protecție a Victimelor și Reintegrare Socială*.

Servicii acordate în etapa de intervenție de instituții și organizații

D. Monitorizarea cazului

Pe parcursul intervenției, managerul de caz monitorizează fiecare caz în parte pentru a vedea dacă serviciile sunt acordate conform planului elaborat împreună cu echipa multidisciplinară, cum evoluează situația copilului, dacă obiectivele sunt atinse și reabilitarea/reintegrarea copilului în comunitate se realizează corespunzător. Toate aceste informații sunt înregistrate în FIȘA DE MONITORIZARE (anexa 5) care face parte din dosarul copilului.

Reevaluarea situației copilului se realizează o dată la trei luni și managerul de caz împreună cu echipa multidisciplinară decide, la nevoie, revizuirea planului.

Pe perioada monitorizării, managerul de caz va stabili data la care copilul este considerat ca fiind **retras din formă de exploatare**. Acest moment nu coincide cu încheierea serviciilor sau închiderea cazului, ci copilul atunci când nu mai este implicat într-o formă de exploatare și riscul de recidivă este apreciat că minim (risc scăzut conform Matricei riscurilor).

E. Închiderea cazului

În situația în care copilul este retras din formă de exploatare, furnizarea serviciilor s-a încheiat și copilul este/urmează să fie reintegrat în familie, școală și comunitate, managerul de caz împreună cu echipa multidisciplinară ia decizia de închidere a cazului.

După închiderea cazului se recomandă monitorizarea situației copilului pe o perioadă de șase luni pentru a preveni recidiva. Monitorizarea post-servicii se face în baza unui plan elaborat de managerul de caz împreună cu asistentul social comunitar. Acesta efectuează vizite la familie și raportează managerului de caz.

Capitolul III

MECANISMUL DE MONITORIZARE A COPIILOR LA RISC DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ

Etapele mecanismului de monitorizare și explicitarea acestora

Monitorizarea copiilor la risc de exploatare prin muncă este, în esență, un proces de **prevenire**. Responsabilitățile în domeniul prevenirii revin Serviciului Public de Asistență Socială (SPAS)/persoanelor cu atribuții de asistență socială care funcționează la nivel de comunitate, respectiv DGASPC de la nivelul sectoarelor municipiului București (art. 106 din Legea nr. 272/2004).

A. Identificarea

Identificarea situațiilor de risc de exploatare prin muncă se face de către SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială (art. 34, alineat 1, Legea nr. 272/2004):

- pe baza semnalărilor efectuate de persoane fizice și juridice;
- pe baza unor vizite efectuate în locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, cu prioritate în zonele unde riscul este crescut.

Comunitatea trebuie informată și sensibilizată de către SPAS pentru a se implica activ în semnalarea situațiilor de risc. Un rol important în acest demers revine membrilor Structurilor Comunitare Consultative (SCC) care ar trebui, conform legii, să fie funcționale în cât mai multe comunități. Ei colaborează cu lucrătorul social din SPAS și sunt ajutați de către acesta să explice profesioniștilor și cetățenilor de ce este bine să semnaleze situațiile de risc de exploatare.

Semnalarea unei situații de risc de exploatare a copilului prin muncă se poate face chiar de către copil, de membri ai familiei sau ai comunității, precum și de profesioniști, cum ar fi:

- profesioniști din sistemul de sănătate publică (medici de familie, asistente medicale comunitare, mediatori sanitari, medici pediatri etc.);
- profesioniști din sistemul de educație (educatori, învățători, consilieri școlari, profesori, psihopedagogi, medici școlari etc.);
- personalul ONG;
- membri ai sindicatelor și ai organizațiilor patronale;
- jurnaliști;
- clerici;
- personal din alte instituții care vin în contact cu copiii.

Angajații SPAS / persoanele cu atribuții de asistență socială de la nivelul Primăriilor se pot autosesiza.

În situația în care este semnalat un caz de exploatare prin muncă fără ca cel care semnalează să poată face diferențierea între o situație la risc și una de exploatare, sarcina de a face această diferențiere și de a decide în ce situație se află copilul, revine specialiștilor din DGASPC.

De asemenea, dacă, în procesul de intervenție și monitorizare a copiilor victime ale exploatării prin muncă, specialiștii DGASPC identifică și situații de risc (de exemplu, frații copiilor monitorizați de DGASPC), managerul de caz sau un asistent social din DGASPC va semnală fiecare caz la SPAS-ul din comunitatea din care provine copilul respectiv.

Copiii înșiși trebuie să aibă un rol important în identificarea cazurilor de copii în risc de exploatare prin muncă, una dintre modalitățile de responsabilizare a lor este încurajarea de către profesori să nu rămână indiferenți în situațiile dificile cu care colegii de-ai lor se pot confrunta, în cadrul orelor de educație pentru formarea spiritului civic. Totodată, printr-o pregătire adecvată, copiii pot disemina altor copii informația referitoare la prevenirea exploatării copiilor prin muncă prin metoda educației de la egal la egal, care este promovată în Centrele de Tineret înființate prin proiecte ILO-IPEC.

Tabelul nr. 6 - Responsabilitățile profesioniștilor din comunitate și din instituțiile membre ale EIL în etapa de identificare a cazurilor la risc

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de identificare
SPAS/DGASPC sectoare	asistent/lucrător social sau persoana cu atribuții de asistență socială	Informează comunitatea cu privire la riscurile exploatării copiilor prin muncă și modalități de semnalare; Înregistrează semnalarea cazului; Vizitează locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, singur/împreună cu polițistul și, după caz, cu inspectorul de muncă
ISJ și unitățile de învățământ din rețeaua școlară teritorială	cadre didactice consilier școlar mediator școlar alții	Semnaleză situația de risc la SPAS
IJP și secțiile de poliție din rețeaua teritorială	polițist	Semnaleză situația de risc la SPAS
AJSP și unitățile sanitare din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar	Semnaleză situația de risc la SPAS
Alte instituții comunitare: - Biserica	preotul	Semnaleză situația de risc la SPAS
ONG	asistent social psiholog jurist educator voluntari alții	Semnaleză situația de risc la SPAS
DGASPC	asistent social	Completează Matricea riscurilor și o trimite la SPAS

În acest sens, este responsabilitatea coordonatorului SPAS/persoanei cu atribuții de asistență socială de a afișa la loc vizibil, în toate instituțiile de mai sus din raza administrativ teritorială de competență (școli, grădinițe, licee, cabinete medicale, biserici, secții de poliție) coordonatele la care poate fi trimisă orice sesizare (număr de fax, telefon, adresă, cont e-mail).

B. Evaluarea

Evaluarea copilului la risc de exploatare prin muncă este preponderent o evaluare socială care presupune realizarea unei anchete sociale, inclusiv a informațiilor suplimentare prevăzute în anexa 2 și aplicarea unei matrice a riscurilor (anexa 3) realizate de SPAS/persoana cu atribuții de asistență socială/DGASPC sectoare.

Pentru a fi identificați copiii la risc este esențială înțelegerea factorilor de risc și de protecție care conduc la implicarea prematură a copiilor în muncă/situație de exploatare. Factorii de risc și de protecție sunt elementele, condițiile, circumstanțele legate de familie, comunitate sau copil care pot influența implicarea lui în muncă sau îl vor proteja. Prezența unui factor de risc nu înseamnă neapărat că acel copil va fi o victimă a exploatării, după cum un factor de protecție poate să nu fie suficient pentru a proteja copilul împotriva exploatării prin muncă. Asocierea unor factori de protecție pot conduce la creșterea vulnerabilității copilului.

Lucrătorul social/asistentul social din SPAS/DGASPC sectoare are rolul de **responsabil de caz prevenire** - conform Ordinului secretarului de stat al ANPDC nr. 88/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului. În realizarea anchetei sociale, responsabilul de caz prevenire contactează familia (inclusiv familia extinsă), personalul didactic al școlii unde învață copilul, medicul de familie, vecinii etc. Cu ocazia anchetei sociale se pot identifica și alte nevoi de evaluare (medicală, psihologică etc.) și asistentul social este obligat să ia legătura cu specialiștii respectivi cu care SPAS/DGASPC are relații de colaborare.

Evaluarea va stabili dacă:

- se confirmă situația de risc de exploatare prin muncă;
- se identifică o suspiciune/situație de exploatare prin muncă și responsabilul de caz prevenire completează și trimite FIȘA DE SEMNALARE la DGASPC;
- semnalarea nu e justificată și, dacă este cazul, se va face referire către alte instituții.

Responsabilul de caz prevenire beneficiază de coordonare metodologică din partea unui manager de caz, dar nu este subordonat acestuia. Cu acest scop, directorul adjunct cu atribuții în domeniul protecției copilului al DGASPC va numi, în scris, personalul de specialitate care asigură coordonarea metodologică pentru responsabilii de caz, urmărindu-se o distribuție teritorială echitabilă și o va comunica tuturor primăriilor din județ.

Tabelul nr. 7 - Responsabilitățile profesioniștilor din comunitate și din instituțiile membre ale EIL în etapa de evaluare a cazurilor la risc

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de evaluare
SPAS / DGASPC sectoare	responsabil de caz prevenire	Realizează evaluarea socială (ancheta socială, anexa și matricea riscurilor); contactează specialiști pentru alte evaluări necesare
ISJ și unitățile de învățământ din rețeaua școlară teritorială	cadre didactice consilier școlar mediator școlar alții	Evaluează situația școlară a copilului
AJSP și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar	Realizează evaluarea medicală, după caz
DGASPC	manager de caz psiholog	Coordonează metodologic responsabilul de caz prevenire Realizează evaluarea psihologică la solicitarea SPAS
ONG	manager de caz asistent social / psiholog	Coordonează metodologic responsabilul de caz prevenire Realizează evaluarea socială și/sau psihologică, la solicitarea SPAS / DGASPC sectoare

C. Intervenția

În scopul prevenirii exploatării, pentru fiecare copilul la risc, responsabilul de caz prevenire elaborează și implementează Planul de Servicii (PS) - în strânsă colaborare cu specialiștii din comunitate (profesori, medic, asistentă medicală, mediator comunitar, consilier școlar, preot etc.).

Întocmirea, implementarea și monitorizarea PS vor respecta prevederile standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului, iar PS este întocmit în conformitate cu Normele metodologice cuprinse în anexa 1 a Ordinului secretarului de stat nr.286/2006; astfel, toți ceilalți profesioniști care participă la PS sunt nominalizați în rubrica "Membrii echipei și instituția din care provin". Prestațiile și serviciile cuprinse în PS se adresează atât copilului cât și familiei/reprezentantului legal. PS se aprobă de Primar.

Educația formală și nonformală. Serviciile care și-au demonstrat eficiența în prevenirea abandonului școlar (inclusiv din motive de exploatare prin muncă) sunt serviciile de sprijin care acordă îngrijire pe timpul zilei, respectiv centrele de zi organizate pe lângă școală/în școală. În cadrul serviciilor de sprijin, copilul beneficiază de masă, rechizite și cărți, dar și de educație non-formală prin asistență complementară programului școlar și sprijin pentru îmbunătățirea situației școlare, activități ludice, programe pentru îmbunătățirea abilităților și încurajarea talentelor etc. Pachetul educațional SCREAM produs de ILO-IPEC este un instrument util

pentru realizarea de activități de educație non-formală atât în școală, cât și în cadrul serviciilor de sprijin și în activitățile extrașcolare din Cluburile și Palatele Copiilor.

Dacă astfel de servicii nu există în comunitate, dar se identifică multe cazuri de risc, se justifică necesitatea creării centrului de zi, motiv pentru care este înștiințat în scris Consiliul Local și DGASPC, cu propunerea de a pregăti un proiect și de a identifica surse de finanțare.

Responsabilul de caz prevenire ține evidența tuturor cazurilor de copii la risc de exploatare prin muncă din comunitate, atât prin dosarele copiilor, cât și prin FIȘA CENTRALIZATOARE a cazurilor la risc de exploatare prin muncă care se trimite trimestrial la DGASPC (anexa 7).

D. Monitorizarea

Responsabilul de caz prevenire monitorizează furnizarea serviciilor și situația copilului conform PS. Toate informațiile sunt documentate în dosarul copilului (vizite la domiciliu, la școală, informări primite de la specialiști etc.).

Pe perioada monitorizării, responsabilul de caz prevenire va stabili data la care copilul este considerat caprevenit a fi implicat într-o formă de exploatare prin muncă. Acest moment nu coincide cu încheierea serviciilor sau închiderea cazului, ci riscul s-a diminuat semnificativ (risc scăzut conform Matricei riscurilor), respectiv prevalează factorii de protecție din matricea riscurilor, de exemplu:

- copilul reia programul școlar cu o frecvență foarte bună și cu îmbunătățirea performanțelor școlare;
- familia este sprijinită să depășească situația de criză în care se află;
- familia înțelege efectele negative ale exploatarei copilului prin muncă și cooperează cu școala, cu SPAS-ul etc.;
- funcționează un mecanism de întraajutorare în care sunt implicați vecinii/alți membri ai comunității.

E. Închiderea cazului

În situația în care copilul a fost prevenit și furnizarea serviciilor s-a încheiat, cazul este considerat închis.

Capitolul IV

MANAGEMENTUL INFORMAȚIEI

Monitorizarea copiilor exploatați/la risc de exploatare prin muncă presupune un flux organizat de informație de la nivel local (comunitate) către nivelul județean și național, și invers, de la nivel național către cel județean, respectiv local.

Fluxul informațional trebuie să îndeplinească următoarele cerințe de calitate:

- datele de raportare să fie cunoscute și respectate de instituțiile responsabile la fiecare nivel în parte;
- să cuprindă informații reale și verificabile;
- să existe feed-back: fiecare raportare să implice confirmarea primirii datelor de către destinatar.

Asigurarea cerințelor de calitate este posibilă dacă, **la fiecare nivel**:

- este creat cadrul instituțional responsabil cu managementul informației (este desemnat prin documente interne biroul/serviciul care răspunde de MM);
- există resurse umane care au în fișa postului atribuțiile aferente MM și care au beneficiat de formare de specialitate pentru aplicarea MM;
- pachetul de instrumente de monitorizare (formulare, fișe) este cunoscut și aplicat.

Este important să fie conștientizate **oportunitățile** pe care funcționarea MM le aduce fiecărui nivel în parte:

- la nivelul comunității

- informațiile reprezintă o bază pentru justificarea de proiecte vizând prevenirea exploatării, intrării în dificultate a copilului în aria teritorială respectivă;
- se îmbunătățește parteneriatul local interinstituțional (SPAS va lucra mai eficient cu școala, unitatea medicală, secția de poliție etc.);
- cunoscând situația din întreg județul, există posibilitatea analizei comparative între localități, urmată de schimburi de experiență și bune practici;
- se îmbunătățește dialogul cu cetățenii, care pot vedea că sesizarea lor este luată în considerare de SPAS, că se iau măsuri de prevenire (PS) în beneficiul copilului și că, în urma implementării Planului de Servicii copilul este retras din situația de risc (cel care a sesizat trebuie să primească un feed-back).

- la nivel județean

- informațiile reprezintă o bază pentru îmbunătățirea strategiei județene și justificarea de proiecte;
- aplicarea MM conduce la utilizarea eficientă a resurselor alocate și ajustarea resurselor (nevoia de specialiști);
- cunoscând situația din întreaga țară, există posibilitatea analizei comparative cu alte județe, urmată de posibilitatea schimburilor de experiență și bune practici;
- se îmbunătățește comunicarea DGASPC-SPAS.

- la nivel național

- există o sursă sigură de informații pentru rapoartele de țară;
- oferă argumente pentru îmbunătățirea strategiei naționale în domeniul protecției drepturilor copilului;
- constituie baza de lucru pentru activitatea CND;
- argumentează proiecte de interes național, alte programe.

Tabelul nr. 8 - Nivelele de management al informației

Nivel	Cine asigură managementul informației la acest nivel (instituție)	Fluxul informației		
		Către instituția responsabilă de managementul informației	Acțiuni interne	De la instituția responsabilă de managementul informației
Comunitate	SPAS/ DGASPC sectoare din cadrul Consiliului Local	Primește semnalări de situații de copii la risc	Centralizarea trimestrială (<i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i>) Formulează propuneri de proiecte pentru înființarea de servicii de prevenire Identifică situații de copii exploatați prin muncă	Trimite <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i> și propunerile de proiecte la autoritățile locale (Primar, consilieri) Trimite <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i> la DGASPC Trimite <i>FIȘA DE SEMNALARE</i> la DGASPC.
Județean	DGASPC	Primește semnalări de situații de copii exploatați prin muncă (<i>FIȘA DE SEMNALARE</i>) Primește de la SPAS <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i>	Centralizare trimestrială (<i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i>) Formulează propuneri de proiecte pentru înființarea de servicii specializate și activități de informare/ formare	Trimite <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i> și propunerile de proiecte la Consiliul Județean Trimite <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i> la USMC/ ANPDC
Național	USMC / ANPDC	Primește <i>FIȘA CENTRALIZATOARE</i> de la toate DGASPC -urile Primește informații de la membrii CND și alte instituții relevante pentru întocmirea raportului anual Primește comentariile Comitetului de experți de la ILO Geneva referitoare la implementare convențiilor 138 și 182, prin intermediul MMFES	Centralizare trimestrială și anuală Întocmește raportul anual cu privire la problematică exploatării prin muncă a copiilor din România Formulează propuneri de proiecte, strategii, planuri de acțiune, modificări legislative și politici în domeniu	Trimite o sinteză a centralizării trimestrială, raportul anual și propunerile la CND. Trimite raportul anual și propunerile la Ministrul Muncii

Capitolul V

INFORMARE / FORMARE

Informarea / formarea profesioniștilor cu privire la aplicarea mecanismul de monitorizare

a) La nivelul DGASPC și a sistemului de protecție a drepturilor copilului

La ședințele periodice ale directorilor, șefilor de servicii și șefilor de centre vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la DGASPC) care vor informa și instrui personalul de conducere cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

Directorul general/ executiv al DGASPC va emite o circulară către personalul de conducere pentru organizarea unor ședințe cu personalul din subordine, la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă de la DGASPC) care va informa și instrui personalul cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

De asemenea, directorul adjunct pe protecția copilului va organiza o întâlnire cu personalul de conducere al ONG, la care vor participa și doi membrii EIL (unul de la DGASPC) care vor informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

b) La nivelul SPAS/persoanelor cu atribuții în asistența socială

Secretarul general al Consiliului Județean va emite o circulară către secretarii primăriilor pentru organizarea unor întâlniri care să reunească secretarii, asistenții sociali ai SPAS/persoanele cu atribuții în asistența socială și, după caz, membrii structurilor consultative comunitare (SCC) și poliția comunitară la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă de la DGASPC) care va informa și instrui personalul menționat anterior cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

Informarea periodică a asistenților sociali ai SPAS/persoanele cu atribuții în asistența socială se va realiza de către profesioniștii DGASPC (ulterior informării și instruirii de către EIL) cu ocazia deplasărilor în teren pentru rezolvarea diferitelor cazuri aflate în evidență DGASPC sau a activităților realizate de birourile de coordonare a consiliilor locale.

c) La nivelul ITM

La ședințele periodice ale celor două compartimente de control (Relații de Muncă și Sănătate și Securitate în Muncă) vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la ITM) care vor informa și instrui inspectorii de muncă cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

Totodată, inspectorul general al ITM va organiza o întâlnire cu șefii sindicatelor și patronatelor, la care vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la ITM) care vor informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

d) La nivelul IJP / DGP și polițiile de sector

La nivelul județului, șeful IJP va organiza o serie de ședințe la care vor participa

angajații următoarelor structuri: Investigații criminale, Ordine publică (poliția de proximitate și posturile de poliție), Analiză, prevenire și cercetare, Cercetare penală și Crima organizată, precum și ofițerul de poliție care este membru desemnat în Comisia pentru Protecția Copilului; la aceste ședințe vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la IJP) care vor informa și instrui polițiștii cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

La nivelul municipiului București, șeful DGP, precum și șefii polițiilor de sector vor organiza o serie de ședințe la care vor participa angajații structurilor menționate anterior, precum și ofițerii de poliție care sunt membrii desemnați în Comisiile pentru Protecția Copilului de la nivelul sectoarelor și, după caz, polițiști de la nivelul secțiilor de poliție; la aceste ședințe vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul dintre ei fiind reprezentantul poliției în EIL de la nivelul sectoarelor) care vor informa și instrui polițiștii cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

e) La nivelul ISJ/ ISB și ISS și a sistemului educațional

La nivelul județului, inspectorul general al ISJ va organiza o serie de ședințe la care vor participa directorii unităților de învățământ (grădinițe, școli, licee, școli profesionale); la aceste ședințe va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISJ) care va informa și instrui directorii cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Directorii, la rândul lor, vor organiza ședințe cu întregul personal didactic din subordine (inclusiv consilierii școlari) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

Totodată, inspectorul general al ISJ va organiza o serie de ședințe la care vor participa șefii centrelor de asistență psihopedagogică și ai centrelor de tineret; la aceste ședințe va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISJ) care va informa și instrui șefii de centre cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

La nivelul municipiului București, inspectorul general al ISMB va organiza o ședință la care vor participa inspectorii ISS; la aceste ședințe vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la ISS) care vor informa și instrui inspectorii ISS cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Inspectorii ISS, la rândul lor, vor organiza o ședință cu personalul din subordine, precum și o serie de ședințe cu directorii unităților de învățământ (grădinițe, școli, licee, școli profesionale); la aceste ședințe va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISS) care va informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Directorii, la rândul lor, vor organiza ședințe cu întregul personal didactic din subordine (inclusiv consilierii școlari) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

Totodată, inspectorii ISS vor organiza o ședință la care vor participa șefii centrelor de asistență psihopedagogică și ai centrelor de tineret; la aceste ședințe vor participa cel puțin 2 membrii EIL (unul de la ISS) care vor informa și instrui șefii de centre cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

f) La nivelul ASP și a sistemului de sănătate

La nivelul județului, inspectorul general al ASP va organiza o ședință cu personalul, la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ASP) care va informa și instrui personalul cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

Totodată, inspectorul general al ASP va organiza o serie de ședințe cu medicii de familie, la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ASP) care va informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

De asemenea, inspectorul general al ASP va organiza o ședință cu directorii spitalelor de pediatrie și șefii secțiilor de pediatrie, precum și ai altor spitale/secții de specialități pediatrice, la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ASP) care va informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Directorii/ șefii de secție, la rândul lor, vor organiza ședințe cu personalul medico-sanitar din subordine (inclusiv asistenții sociali) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

La nivelul municipiului București, inspectorul general al ASP va organiza o ședință cu personalul din subordine, precum și o serie de ședințe cu medicii de familie, directorii spitalelor de pediatrie și șefii secțiilor de pediatrie, precum și ai altor spitale/secții de specialități pediatrice, la care va participa cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ASP) care va informa și instrui cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Directorii / șefii de secție, la rândul lor, vor organiza ședințe cu personalul medico-sanitar din subordine (inclusiv asistenții sociali) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

g) La nivelul ONG

DGASPC împreună cu ONG-ul/urile reprezentat în EIL va organiza o întâlnire cu ONG-urile active în domeniul protecției drepturilor copilului pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

h) La nivelul celorlalte instituții reprezentate în EIL

DGASPC împreună cu fiecare reprezentant în parte în EIL, altele decât cele menționate anterior, va organiza o câte o întâlnire personalul de conducere a acestor instituții pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Personalul de conducere va organiza, la rândul său, sesiuni de informare și instruire cu personalul relevant pentru această problematică.

i) La nivelul celorlalte instituții relevante, dar fără reprezentare în EIL

DGASPC va organiza o întâlnire cu șefii acestor instituții pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor. Aceștia vor organiza, la rândul lor, sesiuni de informare și instruire cu personalul relevant pentru această problematică.

Acțiunile de informare/formare ar trebui să aibă loc în mod periodic sau de câte ori sunt angajați noi profesioniști în domeniu. Totodată, acțiunile de informare pot lua forma **campaniilor de sensibilizare a profesioniștilor, autorităților locale și publicului**, un rol important în realizarea lor revenind membrilor EIL și SCC.

Formarea profesioniștilor se va realiza în acord cu curriculum-ul cadru avizat de ANPDC.

LEGISLAȚIA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

Legislație internațională

- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Convenția ONU privind drepturile copilului;
- Protocolul opțional al Convenției ONU privind vânzarea copiilor și implicarea copiilor în prostituție și pornografie (2000);
- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare (ultimele trei ratificate prin Legea nr. 565/2002; <<http://www.just.ro/Portals/0/CooperareJudiciara/GhidCooperare%20Penal/Asistenta/Convenții/ONU/1.doc>>)
- Convenția ILO nr. 29/1930 privind munca forțată sau obligatorie;
- Convenția ILO nr. 105/1957 privind abolirea muncii forțate;
- Convenția ILO nr. 138/1973 privind vârsta minimă de încadrare în muncă;
- Convenția ILO nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor;
- Convenția ILO nr. 184/2001 privind sănătatea și securitatea în muncă în agricultură;
- Directiva Consiliului UE nr. 94/33 privind protecția tinerilor la locul de muncă;
- Decizia cadru a Consiliului UE nr. 629/2002 privind combaterea traficului de ființe umane;
- Decizia cadru a Consiliului UE nr. 68/2004/JAI privind combaterea exploatarei sexuale a copiilor și a pornografiei infantile;
- Convenția Consiliului UE nr. 197/2006 privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane.

Legislație internă

- Constituția României;
- Codul Muncii;
- Codul Penal;
- Codul Familiei;
- Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului nr. 272/2004;
- Legea privind prevenirea și combaterea traficului de persoane nr. 678/2001;
- Legea pentru prevenirea și combaterea pornografiei nr. 196/2003;
- Legea nr. 381/2004 privind unele măsuri în domeniul prevenirii și combaterii traficului și consumului de droguri;
- Legea nr. 211/2004 privind protecția victimelor infracțiunilor de violență;
- Memorandumul de Înțelegere încheiat între Guvernul României și Organizația Internațională a Muncii privind eliminarea muncii copilului aprobat prin HG (în curs de publicare în Monitorul Oficial);
- HG nr. 860/2008 privind aprobarea Strategiei naționale în domeniul protecției și pronovării drepturilor copilului 2008-2013 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale în domeniul protecției și pronovării drepturilor copilului 2008-2013;
- HG nr. 617/2004 privind înființarea și organizarea Comitetului național director pentru prevenirea și combaterea exploatarei copiilor prin munca modificată prin HG nr. 76/2008;
- HG nr. 726/2004 privind Planul de Acțiuni Prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatarei 2004-2006;
- HG nr. 1295/2004 privind Planul Național pentru Prevenirea și Combaterea Traficului de Copii;
- HG nr. 1769/2004 privind Planul Național de Acțiune pentru Eliminarea Exploatarei prin Muncă a Copiilor;
- HG nr. 1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora;
- HG nr. 1504/2004 privind Planul național pentru prevenirea și combaterea abuzului și exploatarei sexuale 2004-2007;
- HG nr. 73/2005 privind Strategia Națională împotriva consumului de droguri 2005-2012;

- HG nr. 1584/2005 privind înființarea, structura și funcționarea Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane, modificată și completată prin HG nr. 1083/2006;
- Ordinul comun al Secretarului de Stat ANPDC și MIRA nr. 123/429/2004 privind aprobarea și funcționarea Subgrupului pentru coordonarea și evaluarea activităților de prevenire și combatere a traficului de copii;
- Ordinului secretarului de stat al ANPDC nr. 288/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului;
- Ordinului secretarului de stat nr. 286/2006 privind aprobarea normele metodologice pentru întocmirea PIP și PS.

Alte documente, legi și hotărâri de guvern relevante:

- Legea nr. 268/2003 pentru modificarea și completarea legii educației nr. 84/1995 (educația obligatorie de 10 ani);
- Legea nr. 354/2005 pentru modificarea și completarea legii educației nr. 84/1995 (rechizite gratuite pentru preșcolari și pentru cei din educația obligatorie, precum și pentru cei cu venituri mici din liceu);
- HG nr. 96/2002 privind programul cornul și laptele zilnic gratuit pentru toți copiii din clasele primare din învățământul de stat;
- HG nr. 430/2001 pentru aprobarea Strategiei pentru îmbunătățirea situației romilor;
- HG nr. 829/2002 pentru aprobarea Planului Național Anti Sărăcie și a Planului de Incluziune Socială (2002-2012);
- HG nr. 1258/2004 pentru aprobarea Planului Național pentru combaterea Discriminării;
- Decizia Consiliului Național Audio-Vizual privind protecția copiilor;
- Programul de Guvernare 2005 - 2008 (include măsuri de protecție socială pentru familii cu venituri mici, reabilitarea școlilor, transport, burse etc.).

ANEXĂ ANCHETĂ SOCIALĂ pentru copilul exploatat / la risc de exploatare prin muncă

ESTE EXPLOATAT PRIN MUNCĂ:

- Da (se completează A) Nu (copil la risc; se completează B)

A. COPIL EXPLOATAT PRIN MUNCĂ

- Tipul muncii: muncă de servitor
 muncă forțată
 victimă a traficului: intern sau extern
 victimă a exploatării sexuale comerciale: prostituție sau pornografie
 activități ilicite: producție și trafic de droguri sau cerșetorie sau altele
 alte munci pe stradă
 muncă fără o formă contractuală reglementată de lege
 munci periculoase: cat.I cat.II cat.III cat.IV mixt

Lucrează alături de părinte/ reprezentant legal Da Nu

Principale sarcini/responsabilități ale copilului:

.....

Numele și adresa locului de muncă

Numărul de ore lucrate: _____ ore pe zi _____ zile pe săptămână

Perioada când lucrează: în timpul orelor după orele de școală la sfârșit de săptămână în vacanță

Remunerația Vârsta debutului în muncă Motivele debutului în muncă

Efectul muncii asupra școlarizării

B. COPILUL LA RISC DE A FI EXPLOATAT PRIN MUNCĂ

- Frate/ soră a copilului care muncește
 Copil cu un singur părinte plecat la muncă în străinătate și rămas în grija celui alt
 Copil cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate și rămas în grija unei rude/ cunoscut
 Copil cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate și aflat în protecție socială
 Copil provenind din familie beneficiară/ potențial beneficiară a legii venitului minim garantat

SITUAȚIA ȘCOLARĂ (se completează pentru A și B)

a/ neșcolarizat (nu a fost niciodată înscris într-o formă de învățământ): Da Nu

b/ abandon școlar în clasa.....școala.....anul.....nr. anilor de școală.....

ultimul nivel școlar absolvit: Nedeclarat Primar Gimnazial Profesional și de ucenici
 Liceal Altele.....

Motivul declarat al neșcolarizării/abandonului:

(se vor verifica documentele școlare)

c/ urmează o instituție de învățământ/ formă de educație în prezent: educație nonformală /

alfabetizare / deprinderi de viață

(re)integrare educațională: grădinița / școală program a doua șansă / mediatorii școlari curs
 vocațional ucenicie

Unitatea educațională Clasa/An Data înscrierii

Adresa.....

Frecvența participării la cursuri (ore și zile/ săptămână)

Absentează frecvent de la școală?

PROPUS PENTRU: retragere din muncă activități/programe de prevenire a intrării în muncă

Data:

Asistent/ți Social/i

Semnătură/i

(ZZ/LL/AAAA)

(nume și prenume)

Nr. înregistrare/ data.....

MATRICEA RISCURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI PRIN MUNCĂ**I. Date generale despre copil**

I/01 Nume..... Prenume..... Sex.....

CNP

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I/02 Data nașterii Vârsta aproximativă
Z L A

I/03 Nume, prenume mamă

Nume, prenume tată

Nume, prenume reprezentant legal

I/04 Domiciliul:

I/05 Factori de risc/ protecție (se bifează)

		Factori de risc	Factori de protecție
1	Copil	a abandonat școala	are performanțe școlare bune
2		are frecvență școlară scăzută	are o frecvență școlară bună
3		a repetat școala cel puțin un an fără motive medicale	
4		nu a fost înscris la școală	
5		a fugit de acasă cel puțin o dată	este iubit și ajutat de părinți/familia largită
6		consumă drogul/ alcool	conștientizează pericolele și știe să se protejeze
7		nu înțelege riscurile/pericolele la care se supune	este capabil să se opună influențelor negative ale anturajului
8		are dizabilități/boli cronice	are o stare bună a sănătății
9		frecventează un grup de prieteni cu preocupări antisociale	recunoaște și evaluează corect situațiile de risc
10		are tulburări de comportament	abilități emoționale
11		s-a implicat în activități ilicite	este capabil să ia decizii și să rezolve probleme
12		a fost victima unui abuz	nu a fost victima unui abuz
13		locuiește pe stradă	abilități sociale
14		provine din servicii rezidențiale	abilități de coping/reziliență
15		nu are încredere în propria persoană	are încredere în propria persoană
16	Familie	părinții nu au fost școlarizați/au un nivel de școlarizare scăzut	familia largită este implicată în creșterea și educarea copilului
17		familia nu are venituri/realizează venituri insuficiente	între membrii familiei există înțelegere și echilibru
18		familia este constituită din mulți membri	membrii familiei au relații pozitive cu copilul
19		nu au locuință	familia are relații bune cu vecinii și prietenii
20		copilul e crescut doar de un părinte	părinții consideră că școala este importantă pentru copil
21		părinții sunt separați/divorțați	
22		părinții sunt plecați la muncă în străinătate	
23		cel puțin un părinte/membru al familiei consumă frecvent alcool/droguri	
24		în familie sunt multe certuri și violențe fizice	
25		cel puțin un părinte/membru al familiei are dizabilități	
26		abilități parentale scăzute	
27		marginalizare socială	
28		cel puțin un părinte/membru al familiei a fost implicat în activități de prostituție/pornografie	
29		cel puțin un părinte/membru al familiei a fost implicat în activități ilicite	
30	familia este într-o situație de criză ca urmare a unui deces, intrării în șomaj, etc.		
31	Comunitate	comunitatea este săracă și slab dezvoltată economic	comunitatea beneficiază de programe de informare și sensibilizare
32		există puține locuri de muncă	în comunitate se obișnuiește susținerea persoanelor/familiiilor aflate în dificultate
33		serviciile sociale lipsesc/nu sunt suficiente pentru nevoile comunității	există servicii sociale adaptate nevoilor comunității
34		multe persoane pleacă la muncă în alte localități din țară sau/și în străinătate	comunitatea beneficiază de programe de prevenire a abandonului școlar
35		există prejudecăți și/sau conflicte interetnice	responsabilitate socială corporativă
36		există un număr insuficient de unități de învățământ	comunitatea beneficiază de programe de prevenire a violenței asupra copilului
37		se manifestă o atitudine pozitivă față de implicarea copiilor în muncă în detrimentul educației	comunitatea beneficiază de programe de prevenire a consumului de drogul/alcool
	TOTAL		

Numele si prenumele persoanei care a completat fișa

Semnătura

Data completării/...../.....

Recomandări de completare a matricei și de apreciere a riscului

Datele din matrice sunt confidențiale. Se pot comunica Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului la solicitarea acesteia.

Matricea este completată de către asistenții sociali din cadrul Serviciului Public de asistență socială (SPAS), respectiv de către persoanele cu atribuții în asistență socială din cadrul primăriilor.

I/01 CNP se completează opțional, atunci când este cunoscut.

I/02 Vârsta aproximativă se completează doar în cazurile în care data nașterii este necunoscută.

I/05 La Total se trece suma riscurilor/factorilor de protecție în funcție de câte rânduri au fost bifate pentru fiecare coloană în parte.

Pentru aprecierea riscului se pot identifica în urma efectuării totalului trei situații:

a/ risc crescut = total riscuri mai mare decât total protecție sau total riscuri mai mare de 18, indiferent de total protecție

b/ risc mediu = total riscuri egal total protecție sau total riscuri între 5 - 17, indiferent de total protecție

c/ risc scăzut = total riscuri mai mic decât total protecție sau total riscuri sub 5

Pentru risc crescut și risc mediu se întocmește plan de servicii conform legii nr.272/2004. Pentru risc scăzut, se monitorizează situația copilului pe parcursul a trei luni, după care se repetă Matricea și se apreciază riscul încă o dată.

Recomandări privind modul de completare a FIȘEI PENTRU SEMNALAREA CAZURILOR DE EXPLOATAREA A COPIILOR PRIN MUNCA

Toate datele din fișa de semnalare sunt confidențiale și nu sunt comunicate decât membrilor echipei intersectoriale locale (EIL) și Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC).

Instituția care semnalează reprezintă unitatea la care este angajat profesionistul care identifică suspiciunea sau cazul de exploatare a copilului prin muncă și poate fi:

- o instituție reprezentată în EIL;
- o instituție/unitate/serviciu aflat în subordinea sau coordonarea instituțiilor reprezentate în EIL (servicii de protecție specială - centre de plasament, centre de primire în regim de urgență, centre specializate pe diferite probleme; servicii de prevenire - centre maternale, centre de zi ș.a.; primării; posturi/ secții de poliție; unități de învățământ - grădinițe, școli, licee, școli profesionale sau de arte și meserii; cabinete individuale ale medicilor de familie, dispensare, policlinici, spitale ș.a.)
- altele.

Nr.de înregistrare/ data: nr. de înregistrare cu data aferentă de la instituția care semnalează și ștampila instituției.

I/01 Inițialele numelui și prenumelui copilului se completează în cazurile care nu pot fi comunicate date de identificare în etapa respectivă (de ex. cazuri de prostituție infantilă în care ancheta poliției este în plină desfășurare). În acest caz, se vor completa exclusiv următorii itemi din Datele generale despre copil: sex, vârsta aproximativă, data la care a fost găsit muncind și locul/adresa în care a fost găsit muncind. Celelalte informații vor fi comunicate în mod direct reprezentantului DGASPC.

I/01 Porecla se va completa în cazul copiilor al căror nume nu este cunoscut, de regulă copiii care muncesc pe stradă.

I/01 CNP se completează opțional, atunci când este cunoscut.

I/02 Vârsta aproximativă se completează doar în cazurile în care data nașterii este necunoscută.

I/03 Nume, prenume reprezentant legal se completează pentru situațiile în care copilul nu are părinți și/sau se află în protecție specială.

I/04 Domiciliul declarat: se completează cu domiciliul legal/ reședința care este în buletin/carta de identitate a copilului și/sau a părinților. Dacă nu au acte de identitate în acel moment se completează cu ceea ce declară copilul și/sau a părinții.

I/06 Locul/ Adresa la care a fost găsit muncind se completează cu adresa exactă a locului în care copilul a fost găsit muncind. În cazul în care nu se poate da o adresă, se completează cu date clare de identificare a locului, de ex: gara..., intersecția..., piața... etc.

II.1.a.2 Munca forțată este definită de Codul Muncii ca fiind „orice muncă sau serviciu impus unei persoane sub amenințare ori pentru care persoana nu și-a exprimat consimțământul în mod liber”.

II.1.c.11 Muncă fără o formă contractuală reglementată de lege se completează de către inspectorii de muncă în situațiile următoare: munca unui copil sub 15 ani în sectorul formal (la angajator) sau: munca unui copil peste 15 ani fără contract în sectorul formal.

II.2.d Munci periculoase se completează cu categoriile de munci prevăzute în anexa 1 a proiectului HG privind tipurile de munci care, prin natura lor sau condițiile în care se exercită, dăunează sănătății, securității și moralității copiilor :

Cat.I Expunere la agenți fizici, biologici și chimici nocivi

Cat.II Expunere la procedee/ activități periculoase

Cat.III Expunere la condiții periculoase

Cat.IV Împiedică frecventarea învățământului obligatoriu

Mixt înseamnă o combinație între cele patru categorii.

Odată completată, ștampilată și semnată, fișa de semnalare se transmite în maxim 24 de ore după identificare prin fax.....¹ la DGASPC și, acolo unde există, membrului EIL corespunzător.

ATENȚIE! Cazurile urgente se comunică la telefonul copilului/telefonul DGASPC.² dacă:

1.	Viața copilului este în pericol
2.	Copilul este sau există riscul să fie grav rănit
3.	În ultimele 48 ore copilul a suferit un abuz sexual
4.	Un copil mai mic de 8 ani este lăsat singur în casă
5.	Copilul solicita de urgență ajutorul
6.	Copilul refuză să meargă acasă
7.	Copilul este grav neglijat fizic
8.	Copilul este implicat în munci intolerabile

¹ Se completează cu numărul de fax al DGASPC

² Se completează cu numărul de telefon corespunzător de la nivelul DGASPC

Nr. de înregistrare DGASPC.....

FIȘA PENTRU MONITORIZAREA CAZURILOR DE EXPLOATARE A COPILULUI PRIN MUNCĂ

I. Date generale despre copil

I/01 Nume..... Prenume..... Poreclă..... Sex.....

CNP

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I/02 Data nașterii Vârsta aproximativă

Z L A

I/03 Adresa: Județ/ Sector Localitate Urban Rural

Adresă

Tipul adresei: domiciliu temporară altă adresă sediu fără adăpost

I/04 Situația școlară: Școala.....

Abandon școlar Este înscris la școală Clasa primară
Gimnazială
IX-X
XI-XII
Postliceală

Tipul școlii/scolarizării:

Grădiniță Școală generală Școlarizare la domiciliu
Grădiniță specială Școală generală cu curriculum adaptat Frecvență redusă în grupă sau clasă
Școală generală cu profesor de sprijin specială compactă în școala generală
Școală specială
Liceu I/05 Starea de sănătate Are medic de familie Imunizări Gradul de handicap Grav
Accentuat
Mediu
Ușor
Nu este încadrat I/06 Data la care a fost găsit muncind
Z L A

I/07 Locul în care a fost găsit muncind:

Sectorul formal: angajator - denumire.....
- CUI.....
- activitatea economica conform CAEN.....
- sediu.....
- adresa punctului de lucru.....Sectorul informal a) parintii - in gospodaria proprie b) rude c) alte persoane (specificati)

De precizat adresa.....

II. Date despre părinți/ reprezentantul legal al copilului

II/01 Nume, prenume mamă..... Nume, prenume tată

Nume, prenume reprezentant legal

II/02 Adresa mamă:

II/03 Adresa tată:

II/04 Adresa reprezentant legal:

II/05

Nivel de educație:

Fără școală
Școala primară
Școala generală
Școala profesională
Școala complementară
Liceu
Studii postliceale și universitare

Mama Tata Reprezentant legal

	Mama	Tata	Reprezentant legal
Fără școală			
Școala primară			
Școala generală			
Școala profesională			
Școala complementară			
Liceu			
Studii postliceale și universitare			

II/06

Statut profesional	Mama	Tata	Reprezentant legal
Lucrător calificat			
Lucrător necalificat			
Șomer			
Lucrător zilier			
Lucrător sezonier			
Întreprinzător particular			
Fără ocupație			
Altele (specificați)			

II/07

Date despre situația socială a familiei: Venitul lunar net al familiei

Tipul de beneficiu

- Alocație pentru familii monoparentale
- Alocație suplimentară pentru familii cu mai mulți copii
- Alte tipuri de ajutor social
- Indemnizație de șomaj
- Venit minim garantat

III. Forma de exploatare a copilului prin muncă (se alege o singura varianta de raspuns)

III.1. Munci intolerabile

a	1	Munca de servitor	
	2	Munca fortata	
	3	Victimă a traficului intern	
	4	Victimă a traficului extern	
b	5	Prostituție	
	6	Pornografie	
c	7	Productie si trafic de stupefiante	
	8	Cerșetorie	
	9	Alte activități ilicite (dacă da, specificați pe randul următor)	
	10	Alte munci pe stradă	
	11	Muncă fără o formă contractuală reglementată de lege	

III.2. Munci periculoase

d	Cat.I	Cat.II	Cat.III	Cat.IV	Mixt

IV. Consecințe ale exploatării copilului prin muncă

IV/01 Educație: Frecvență redusă la școală Abandon școlar

IV/02 Sănătate:

Tulburări de nutriție Tuberculoză

Infecții cu transmitere sexuală Boli dermatologice

Sindrom de abținere Supradoză

Handicap/ dizabilitate

IV/03 Altele: Accidente A devenit copil al străzii A comis infracțiuni

V. Servicii și intervenții (Completați tabelul atașat)

VI. Stadiul de rezolvare a cazului

Copil retras din exploatare

Caz închis

Caz în lucru (Acțiuni de sprijin, reabilitare și reintegrare socială)

Caz în monitorizare postservicii

Caz închis prin semnalare nejustificată

Caz referit la SPAS (copil la risc de exploatare prin muncă)

Numele și prenumele persoanei care a completat fișa.....Semnatura.....

Recomandări privind modul de completare a FIȘEI PENTRU MONITORIZAREA CAZURILOR DE EXPLOATAREA A COPIILOR PRIN MUNCĂ

Fișele de monitorizare se completează pentru fiecare copil în parte pe parcursul intervenției până la închiderea cazului, de către unul dintre reprezentanții Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) în echipa intersectorială locală (EIL) pe baza informațiilor furnizate de a) managerii de caz și b) după caz, de către ceilalți membri EIL.

- a) Informațiile colectate de la managerii de caz nu vor fi cele exclusiv legate de fișele de semnalare a cazurilor de exploatare a copilului prin muncă, ci și cele în baza semnalării unor astfel de cazuri la telefonul copilului, telefonul obișnuit al DGASPC, precum și prin alte mijloace de comunicare (poștă, email, fax, memorii înregistrate la compartimentul relații cu publicul). Managerii de caz sunt de regulă din cadrul compartimentului abuz, neglijare, trafic și migrație din cadrul DGASPC, dar pot fi și din cadrul altor compartimente ale DGASPC, precum și din cadrul OPA (în funcție de nominalizarea făcută după înregistrarea cazului).
- b) În situațiile în care managerii de caz nu dețin toate informațiile necesare completării fișei de monitorizare, se vor contacta membrii EIL pentru completarea acestor informații.

În situațiile în care există dificultăți în completarea fișei de monitorizare, se va contacta unul dintre membrii Unității Specializate în Munca Copilului din cadrul ANPDC.

Toate datele din fișa de monitorizare sunt confidențiale; ele sunt împărtășite exclusiv cu managerii de caz și membrii EIL.

Nr. de înregistrare DGASPC reprezintă nr dosarului copilului.

I/01 Porecla se va completa în cazul copiilor al căror nume nu este cunoscut, de regulă copiii străzii care sunt exploatați prin muncă (copii care muncesc pe stradă).

I/01 CNP se completează opțional, atunci când este cunoscut.

I/02 Vârsta aproximativă se completează doar în cazurile în care data nașterii este necunoscută.

III/1 Munci intolerabile: **ATENȚIE! SE BIFEAZĂ DOAR UN SINGUR SUBITEM.** Un copil poate fi implicat în mai multe forme de exploatare; în aceste cazuri, pentru selectarea unei singure forme se vor aplica următoarele două criterii:

- 1) În situațiile în care copilul este traficat pentru muncă, exploatare sexuală (prostituție, pornografie) sau activități ilicite, se va alege varianta a.3/a.4;
- 2) În situațiile în care copilul nu este victimă a traficului, se va alege varianta care corespunde sancțiunii penale celei mai mari; cu acest scop, se va utiliza tabelul de mai jos:

Nr. crt.	Forma de exploatare prin muncă	Act normativ	Sancțiunea penală*	
a	a.1	Munca de servitor	Codul Penal** (art.306 – Relele tratamente aplicate minorului)	Închisoare 3-15 ani și interzicerea unor drepturi
	a.2	Munca forțată	Codul Penal (art.191 – Supunerea la muncă forțată sau obligatorie)	Închisoare 3-15 ani
	a.3	Victimă a traficului intern	Legea nr.678/2001 (art.13 – Traficul de minori)	Închisoare 5-15 ani și interzicerea unor drepturi
	a.4	Victimă a traficului extern	Legea nr.678/2001 (art.13 – Traficul de minori)	Închisoare 5-15 ani și interzicerea unor drepturi
b	b.5	Prostituție	Codul penal (art.329 – Proxenetism, fapta săvârșită față de un minor)	Închisoare 5-18 ani și interzicerea unor drepturi
	b.6	Pornografie	Legea nr.196/2003 (art.10 – Pornografia infantilă)	Închisoare 3-12 ani și interzicerea unor drepturi
c	c.7	Producție și trafic de stupefiante	Codul Penal (art.312) i) Traficul de stupefiante ii) Fapta săvârșită în mod organizat	i) Închisoare 3-15 ani și interzicerea unor drepturi; ii) Închisoare 15-25 ani și interzicerea unor drepturi
	c.8	Cerșetorie	Legea nr.272/2004 art.132 i) alin (1) îndemn/ înlesnire/ tragere de foloase de pe urma cerșetoriei practicate de un minor; sau alin (3) fapta săvârșită de părinte/ reprezentant legal ii) alin (2) recrutare/ constrângere; sau alin (3) fapta săvârșită de părinte/ reprezentant legal art.133 iii) fapta săvârșită în mod repetat de părinte/ reprezentant legal	i) închisoare 1-3 ani ; închisoare 2-5 ani ii) închisoare 1-5 ani ; închisoare 2-7 ani și interzicerea unor drepturi iii) închisoare 1-5 ani și interzicerea unor drepturi
	c.9	Alte activități ilicite (specificați)	-	-
	c.10	Alte munci pe stradă	-	-
	c.11	Muncă fără o formă contractuală reglementată de lege	Codul Muncii (art.280)	Închisoare 1-3 ani

* Prezența unor condiții adiționale poate conduce la sancțiuni mai mari decât cele precizate în tabel și se recomandă consultarea unui jurist la selectarea variantei, indiferent dacă făptuitorul este sau nu în investigație penală; dacă, în urma sentinței judecătorești, fapta este încadrată într-o altă formă, atunci se va opera modificarea în fișa de monitorizare și, dacă este cazul, se va comunica la USMC.

** Noul Cod Penal va intra în vigoare la 1 septembrie 2008.

II.1.a.2 Munca forțată este definită de Codul Muncii ca fiind „orice muncă sau serviciu impus unei persoane sub amenințare ori pentru care persoană nu și-a exprimat consimțământul în mod liber”.

II.1.c.11 Muncă fără o formă contractuală reglementată de lege se completează de către inspectorii de muncă în situațiile următoare: munca unui copil sub 15 ani în sectorul formal (la angajator) sau : munca unui copil peste 15 ani fără contract în sectorul formal.

II.2.d Munci periculoase se completează cu categoriile de munci prevăzute în anexa 1 a proiectului HG privind tipurile de munci care, prin natura lor sau condițiile în care se exercită, dăunează sănătății, securității și moralității copiilor :

Căt.I Expunere la agenți fizici, biologici și chimici nocivi

Căt.II Expunere la procedee/ activități periculoase

Căt.III Expunere la condiții periculoase

Căt.IV Împiedică frecvența învățământului obligatoriu

Mixt înseamnă o combinație între cele patru categorii.

V. Servicii și intervenții:

Abrevieri: coloana 5 ITM - Inspectoratul Teritorial de Muncă de la nivelul județelor și municipiului București; coloana 6 ISJ - Inspectoratul Școlar Județean; ISMB - Inspectoratul Școlar al Municipiului București; ISS - Inspectoratul Școlar de Sector; coloana 7 IJP - Inspectoratul Județean de Poliție; DGP - Direcția Generală de Poliție din București; coloana 8 ASP - Agenția de Sănătate Publică de la nivelul județelor și municipiului București; coloana 9 OPA - Organisme Private Acreditate.

Rândul 41 alte măsuri de protecție ulterioare: se va specifica tipul măsurii luate de către instanță judecătorească după încetarea plasamentului în regim de urgență, dacă este cazul.

Rândul 44 sancțiuni penale pentru făptuitor: făptuitorul poate fi părintele, reprezentantul legal, angajatorul, persoane fizice străine sau cunoscute copilului.

Coloanele 9, 10, 11 și 12 OPA, Sindicate, Patronate și Altele: se va specifica denumirea acestora. De ex. la Altele se poate completa cu: primării, SPAS (Serviciul Public de Asistență Socială), AJOFM/ AMOFM (agențiile pentru ocuparea forței de muncă), Biserică. În ceea ce privește serviciile și intervențiile pe care le pot oferi Sindicatele, Patronatele, primăriile, SPAS, Biserica, acestea pot fi de ex. servicii de sprijin, iar AJOFM/ AMOFM pot oferi servicii educaționale.

Ghid practic pentru monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă

	V. Servicii și intervenții oferite de:	DGASPC	Instanța judecătorească	ITM	ISJ/ ISB și ISS și unitățile de învățământ	IJP și posturile de poliție/ DGP poliția de sector	ASP, unitățile sanitare și medicii de familie	OPA	Sindicate	Patronate	Altele (specificați)
	a) Servicii de sprijin:										
1	Sprijin (material și/ sau financiar)										
2	Îngrijire în centre de zi/ centre de zi în școli/ semiinternate										
3	Îngrijire în adăpost										
4	Îngrijire în centru maternal										
5	Facilitarea accesului la servicii medicale										
6	Facilitarea accesului la servicii educaționale										
7	Sprijin pentru repatriere										
8	Sprijin pentru transportul copiilor în județul/ sectorul de origine										
9	Altele (specificați)										
	b) Servicii de reabilitare:										
10	Consiliere psihologică										
11	Psihoterapie										
12	Alte terapii de reabilitare (specificați)										
	c) Servicii medicale										
14	Servicii medicale primare (medic de familie)										
15	Servicii medicale de specialitate, ambulatorii										
16	Spitalizare										
17	Servicii medicale de urgență										
	d) Servicii educaționale										
18	Reintegrare școlară										
19	Orientare și/sau pregătire profesională										
20	Consiliere vocațională										
21	Educație non-formală										
	e) Demersuri juridice:										
22	Sesizarea instanței pentru emiterea unei ordonanțe președințiale										
23	Sesizarea instanței pentru decăderea din drepturile părintești										
24	Sesizarea organelor de cercetare penală										
	f) Măsuri specifice										
25	Identificarea angajatorilor care încadrează în muncă minori cu încălcarea prevederilor legale										
26	Verificarea datelor de identitate										
27	Investigarea penală a făptuitorului										
	g) Măsuri de protecție:										
28	Plasament în regim de urgență în servicii rezidențiale										
29	Plasament în regim de urgență la asistent maternal										
30	Plasament în regim de urgență la rude gr.IV										
31	Plasament în regim de urgență la familie/persoane										
32	Alte măsuri de protecție ulterioare (specificați)										
	h) Sancțiuni:										
33	Decăderea din drepturile părintești										
34	Sancțiuni penale pentru făptuitor										
	i) Servicii pentru părinți:										
35	Programe educaționale										
36	Consiliere socială										
37	Consiliere juridică										
38	Servicii de reabilitare										
39	Altele (specificați)										

JUDEȚUL/SECTORUL
 DIRECȚIA GENERALĂ DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI PROTECȚIA COPILULUI
 sau
 ORGANISM PRIVAT ACREDITAT.....

PLANUL DE REABILITARE SI/SAU REINTEGRARE SOCIALA A COPILULUI ABUZAT, NEGLIJAT, EXLOATAT SAU TRAFICAT

Numele și prenumele copilului
 CNP
 Semnalare din partea
 Referire din partea
 Obiectiv general
 Reprezentantul legal al copilului
 Domiciliu
 Data realizării / revizuirii planului
 Dosar nr. / data
 Plan aprobat de CPC: nr. decizie/ data
 Manager de caz
 Delegare totală / parțială a responsabilităților către SPAS / persoana resursa
 Schimbare Manager de caz (motive)
 Membrii echipei și instituția din care provin

PRESTAȚII				
Tip	Cuquantum/ cantitate	Autoritatea locală/ instituția/ OPA responsabilă	Data începerii	Perioada de acordare

SERVICII pentru copil					
Tip	Instituția responsabilă	Obiective generale	Data începerii	Perioada de desfășurare	Persoana responsabilă
Protecția drepturilor copilului					
Educație formală și non-formală/ informală					
Sănătate					
Reabilitare					
Altele					

SERVICII pentru familie					
Tip	Instituția responsabilă	Obiective generale	Data începerii	Perioada de desfășurare	Responsabil de caz protecție specială/persoana responsabilă
Protecția drepturilor copilului					
Educație formală și non-formală/informală					
Sănătate					
Reabilitare					
Altele					
SERVICII pentru persoana față de care copilul a dezvoltat legături de atașament					
Tip	Instituția responsabilă	Obiective generale	Data începerii	Perioada de desfășurare	Responsabil de caz protecție specială/persoana responsabilă
Protecția drepturilor copilului					
Educație formală și non-formală/informală					
Sănătate					
Reabilitare					
Altele					

Observații.....

Manager de caz,
 Membrii echipei,
 Șef compartiment,
 Directorul instituției responsabile,

Recomandari pentru completarea PLANULUI DE REABILITARE ȘI/SAU REINTEGRARE SOCIALĂ A COPILULUI ABUZAT, NEGLIJAT, EXPLOATAT SAU TRAFICAT

În dreptul rubricii „Reprezentantul legal al copilului” se completează cu numele și prenumele părinților sau ale reprezentantului legal al copilului. Acesta din urmă poate fi, de exemplu: tutorele.

În dreptul rubricii „Membrii echipei și instituția din care provin” se completează cu numele tuturor profesioniștilor care au contribuit la elaborarea planului, care pot fi din aceeași instituție cu managerul de caz sau nu. Pentru profesioniștii care lucrează cu contract de muncă parțial sau cu detașare în aceeași instituție cu managerul de caz se vor trece ambele instituții, respectiv: DGASPC/ OPA cu contract de muncă parțial sau DGASPC cu detașare și instituția cu care au contract de muncă individual. Pentru profesioniștii care sunt angajați ai DGASPC dar lucrează în altă locație decât managerul de caz se va menționa și acest aspect.

Prestațiile pot fi în bani sau în natură și cuprind alocațiile pentru copii, alocațiile familiale (complementară și monoparentală), venitul minim garantat, alte ajutoare speciale (de exemplu, asigurarea transportului la școală, centru de zi sau tratament), burse sociale, bani de liceu și altele. Acestea sunt acordate de primărie, direcțiile de dialog și solidaritate socială, alte instituții publice centrale și locale, OPA etc., pe care responsabilul de caz prevenire de la SPAS trebuie să le contacteze pentru a constata eligibilitatea copilului și familiei și pentru a verifica modul de furnizare a acestora. În situația în care responsabilul de caz prevenire constată că familia și/sau copilul în cauză au dreptul la o anumită prestație, el trebuie să sprijine familia în demersurile sale de obținere a dreptului respectiv (de exemplu, să contacteze autoritatea sau organizația care furnizează prestația în cauză, să sprijine familia la întocmirea documentației necesare, să acompanieze familia atunci când consideră că acest lucru este necesar ș.a.).

- la tipul prestației se va trece denumirea exactă a prestației (vezi mai sus);
- la cuantum/cantitate se va trece suma corespunzătoare prestațiilor în bani, respectiv cantitatea produselor corespunzătoare prestațiilor în natură.

Serviciile sunt furnizate, în funcție de nevoile copilului și, după caz, ale familiei și altor persoane importante pentru copil, în diferite arii de intervenție: protecția drepturilor copilului, educație, sănătate, reabilitare etc. Modul concret de furnizare a serviciilor se realizează prin programele personalizate de intervenție. În dreptul rubricii „Persoana responsabilă” se înscriu:

- numele și prenumele profesioniștilor din serviciile specializate pentru copilul abuzat, neglijat, exploatat și/sau traficat din sistemul de protecție a drepturilor copilului;
- numele și prenumele profesioniștilor din servicii aflate în alte domenii decât cel al protecției drepturilor copilului, de exemplu: servicii medicale furnizate în unități spitalicești sau ambulatorii, servicii educaționale furnizate în unitățile de învățământ, servicii de reabilitare a copilului abuzat, neglijat și exploatat sau a copilului cu dizabilități aparținând sistemului de sănătate.

Serviciile furnizate de OPA se pot înscrie la oricare din domeniile menționate în plan, în funcție de situație:

- centrele de zi se trec la rubrica protecției copilului; dacă în centrul de zi sunt furnizate servicii educaționale avizate de inspectoratele școlare, acest lucru se menționează în rubrica corespunzătoare, respectiv „Educație formală și non-formală/ informală”;
- centrele de zi pentru reabilitarea copilului cu dizabilități se înscriu la rubrica „Reabilitare”;
- serviciile de reabilitare a copilului abuzat, neglijat, exploatat și/sau traficat se înscriu la rubrica „Reabilitare”.

Serviciile de reabilitare (pentru copilul cu dizabilități sau pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat) se înscriu separat la rubrica corespunzătoare indiferent de proveniența furnizorului, respectiv protecția copilului, educație sau sănătate. Exemple de servicii de reabilitare: consiliere psihologică, psihoterapie, alte terapii (artterapie, terapie de familie etc.).

La rubrica de observații se vor trece motivele pentru care nu s-au îndeplinit obiectivele, precum și care sunt serviciile necesare pentru copilul respectiv și care nu sunt disponibile pentru moment.

LISTA CU TIPURILE DE MUNCI PERICULOASE PENTRU COPII

I. Activități / Munci în care copiii sunt expuși acțiunii unor agenți care dăunează securității și sănătății, precum:

1. Agenți fizici
 - a) Radiațiile ionizante;
 - b) Expunere prelungită la radiațiile solare;
 - c) Activitatea / Munca în atmosferă hiperbarică, de exemplu în incintele presurizate, la scufundări subacvatice, precum și în atmosferă cu presiune scăzută;
 - d) Activități / Munci ce pun în pericol sănătatea din cauza temperaturilor extreme (sub 0 grade Celsius, respectiv peste 40 grade Celsius) sau a umidității crescute ori scăzute;
 - e) Activități / Munci ce pun în pericol sănătatea din cauza zgomotului ori vibrațiilor;
 - f) Expunere la ultrasunete;
 - g) Activități / Munci în spații slab iluminate;
 - h) Activități / Munci în locuri cu emisii de praf de cereale sau de legume și altele asemenea.
2. Agenți biologici: agenții biologici din clasele 3 și 4 în sensul prevederilor HG 1092/2006 privind protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la agenți biologici în muncă.
3. Agenți chimici
 - a) Substanțele și preparatele, volatile și nevolatile, care sunt clasificate în toxice, foarte toxice, corosive, caustice, inflamabile sau explozive.
 - b) Substanțele și preparatele care se clasifică în nocive și prezintă următoarele riscuri:
 - pot determina efecte ireversibile foarte grave;
 - pot determina efecte ireversibile;
 - pot antrena o sensibilizare prin inhalare;
 - pot antrena o sensibilizare prin contact cu pielea;
 - pot cauza cancer;
 - pot cauza modificări genetice ereditare;
 - pot avea efecte grave pentru sănătate în caz de expunere prelungită;
 - pot reduce fertilitatea;
 - pot determina apariția pe durata gravidității, a unor efecte nocive pentru copil.
 - c) Substanțele și preparatele care se clasifică în iritante și prezintă următoarele riscuri:
 - sunt inflamabile;
 - pot antrena o sensibilizare prin inhalare;
 - pot antrena o sensibilizare prin contact cu pielea.
 - d) Substanțele și preparatele vizate de prevederile normelor referitoare la agenți cancerigeni și mutageni.
 - e) Plumbul și compușii săi, în măsura în care agenții respectivi pot să fie absorbiți de organismul uman.
 - f) Azbestul.

II. Munci în care copiii sunt expuși acțiunii unor procedee și/sau activități care dăunează securității și sănătății, precum:

1. Procedee și/sau activități în care se folosesc următoarele substanțe și preparate care pot duce la apariția cancerului:
 - a) Fabricarea auraminei;
 - b) Lucrări care implică expunerea la hidrocarburi aromatice policiclice prezente în negrul de fum, în gudronul de cărbune sau în smoala de cărbune;
 - c) Lucrări care implică expunerea la pulberi, fumuri și aerosoli produse în timpul prăjirii și rafinării electrolitice a minereului Cu-Ni;
 - d) Procedeu cu acid concentrat la fabricarea alcoolului izopropilic;
 - e) Lucrări care implică expunerea la pulberi de lemn de esență tare.
2. Procedee și/sau Activități de fabricație și de manipulare a dispozitivelor, artificilor sau diverselor obiecte care conțin explozivi.
3. Procedee și/sau activități din menajeriile de animale feroce și veninoase și din crescătoriile de animale.
4. Procedee și/sau activități de tăiere industrială și în gospodării a animalelor și păsărilor, manipularea și depozitarea acestora.
5. Procedee și/sau activități care presupun manipularea aparatelor de producere, de înmagazinare sau de folosire a gazelor comprimate, lichefiate sau dizolvate.
6. Procedee și/sau activități care presupun folosirea cuvelor, bazinelor, rezervoarelor,

- recipientelor sau canistrelor care conțin agenții chimici prevăzuți la punctul I.3.
7. Procedee și/sau activități care comportă risc de prăbușire.
 8. Procedee și/sau activități care comportă riscuri electrice de înaltă tensiune.
 9. Procedee și/sau activități ce prezintă riscuri de accidentare (tăiere, lovire, cădere, zdrobire, amputare, rănire, asfixie etc.) sau îmbolnăvire pe care copiii se presupune că nu le pot identifica sau preveni, din cauza atenției insuficiente pe care o acorda securității în munca sau a lipsei lor de experiență ori de pregătire.
 10. Procedee și/sau activități al căror ritm este condiționat de mașini și care sunt remunerate în funcție de rezultat.
 11. Procedee și/sau activitățile interzise în mod explicit pentru copii, prevăzute în legislația muncii.
 12. Procedee și/sau activități care presupun manipularea neprotejată a dejecțiilor de animale și păsări și altele asemenea.
 13. Procedee și/sau activități care presupun manipularea neprotejată a resturilor menajere și/sau a gunoiului, inclusiv colectarea materialelor re folosibile.
 14. Procedee și/sau activități care presupun turnarea/ prelucrarea de metale.
 15. Procedee și/sau activități care presupun fabricarea cărămizilor.

III. Activități/ Munci în care copiii sunt expuși unor condiții vătămătoare, grele sau ținiculoase care dăunează securității, sănătății și moralității, precum:

1. Activități / Munci care se desfășoară pe timp de noapte.
2. Activități / Munci ce depășesc capacitatea fizică a copilului, apreciată de medicul de familie.
3. Activități / Munci ce depășesc capacitatea psihologică a copilului, apreciată de psiholog.
4. Munca în acord sau alte munci la care se poate obține, printr-un tempo de muncă crescut, o răsplată mai mare.
5. Munca într-o grupă cu angajați adulți, care lucrează în acord (în sensul celor menționate la punctul anterior).
6. Munci în care tempoul de lucru nu este recomandat doar ocazional, ci este pretins sau obținut prin metode de constrângere.
7. Activități / Munci în subteran.
8. Activități / Munci în cariere de piatră, sare și altele asemenea.
9. Activități / Munci care implică manipularea sau transportul unor greutăți peste limitele maxime admise prevăzute în Tabelul 1.
10. Activități / Munci la înălțimi periculoase (peste 2 metri).
11. Activități / Munci care presupun contactul cu obiecte/ suprafețe având temperatură crescută (peste 40 de grade Celsius) sau scăzută (sub 5 grade Celsius).
12. Munci în cazinouri, sexy-cluburi, sex-shopuri și altele asemenea.
13. Activități / Munci pe stradă care expun copilul riscului de exploatare prin munca, sexuala și/sau pentru comiterea de infracțiuni.
14. Activități / Munci în cimitire.
15. Activități / Munci care presupun fabricarea băuturilor alcoolice, îmbutelierea și vânzarea alcoolului, în alte condiții decât cele stabilite de lege.
16. Activități / Munci desfășurate în condiții de vreme nefavorabile sau dezastre naturale.

IV. Orice muncă / activitate care împiedică frecventarea unei forme de învățământ, potrivit legii.

Tabelul 1

Limite maxime admise pentru manipularea sau transportul maselor (în kg)

Tip de manipulare	Frecvența operațiilor	Băieți și fete		Băieți	Fete
		Vârsta (ani)		Vârsta (ani)	Vârsta (ani)
		5-11	12-15	16-18	16-18
Ridicare	rar*	5	8	35	13
	frecvent**	-	-	25	9
	foarte frecvent***	-	-	20	8
Purtare	rar*	5	8	30	13
	frecvent**	-	-	20	9
	foarte frecvent***	-	-	15	8
Tragere	rar*	5	8	15	10
	frecvent**	-	-	10	7
Împingre	rar*	5	8	16	11
	frecvent**	-	-	11	7,5

*rar: sub 5% din durata muncii; **frecvent: între 6 - 10% din durata muncii; ***foarte frecvent: peste 10% din durata muncii.

Fișa centralizatoare a cazurilor de exploatare a copiilor prin muncă și a cazurilor la risc

Județul/ Sectorul: _____ Perioada: _____

Forma de exploatare a copiilor prin muncă	Sesizări			Mediu		Gen		Grupe vârstă		Nr de copii		Nr. Cazuri agresor investigat penal/sancțiuni	Servicii de care beneficiază copiii			
	Nr total sesizari	Nr sesizari confirmate	Nr sesizari infirmate	Urban	Rural	Fete	Baieti	0-14 ani	15-18 ani	ramasi in familie	cu masura de protectie		Sprijin	Reabilitare / consiliere	Medicale	Educationale
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
a.1. Munca de servitor																
a.2. Munca forțată																
a.3. Victimă a traficului intern																
a.4. Victimă a traficului extern																
b.5. Prostituție																
b.6. Pornografie																
c.7. Producție și/sau trafic de stupefiante																
c.8. Cerșetorie																
c.9. Alte activități ilicite																
c.10 Alte munci pe stradă																
c.11 Munca fără o formă contractuală reglementată de lege																
Subtotal 1 = munci intolerabile																
d.1 Munci periculoase cat.I																
d.2 Munci periculoase cat.II																
d.3 Munci periculoase cat.III																
d.4 Munci periculoase cat.IV																
d.5 Munci periculoase cat.mixt																
Subtotal 2 = munci periculoase																
Total copii exploatați = Subtotal 1 + Subtotal 2																
Copii la risc de exploatare prin muncă (preveniți)																

Nume și prenumele persoanei care a completat fișa:

Semnatura

Data:

NOTA: 2=3+4, 3=5+6=7+6=9+10=11+12

Recomandari pentru completare: Fișa se completează de către unul dintre reprezentanții DGASPC în EIL

- Col.1** Se completează în acord cu itemul III/1 din toate fișele de monitorizare (FM) din perioada de raportare
- Col.2** Sesizările (semnalările) pot fi prin fișa de semnalare, la telefonul copilului, telefonul obișnuit al DGASPC, precum și prin alte mijloace de comunicare (poștă, email, fax, memorii înregistrate la compartimentul relații cu publicul)
- Col.3** Nr de sesizări confirmate corespunde cu nr de cazuri.
- Col.4** Sesizările infirmate semnifică fie situații care nu sunt cazuri de exploatare a copilului prin muncă (dar pot fi cazuri de alta natură preluate de DGASPC, de ex. abuz, violență în familie) fie situații de copii aflați la risc de exploatare prin muncă (și aceste cazuri sunt referite la SPAS responsabil cu prevenirea).
- Col.5 și 6** Se completează în acord cu itemul I/03 FM
- Col.7 și 8** Se completează în acord cu itemul I/01 FM
- Col.9 și 10** Se completează în acord cu itemul I/02 FM
- Col.11 și 12** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 28-32: copiii care au precizat o măsură de protecție luată de DGASPC sau instanță se trec pe coloana 12 (chiar dacă ulterior, în perioada de raportare copiii sunt reintegrați în familie), iar copiii care nu au precizat o măsură de protecție, se trec în coloana 11
- Col.13** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 27 și 33-34
- Col.14** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 1-9
- Col.15** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 10-12
- Col.16** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 14-17
- Col.17** Se completează în acord cu itemul V FM, rândurile 18-21
- Col.18 și 19** Se completează în acord cu itemul VI FM

ANEXA 8.2

Fișa centralizatoare a ieșirilor cazurilor de exploatare a copiilor prin muncă

Număr de cazuri în lucru, din care:				Număr de copii retrași din muncă, din care:				Număr de cazuri ieșite din evidență (referite altor județe/sectoare), din care:			
TOTAL	aflate în evidență din anii precedenți	intrate în anul în curs	intrate în trimestrul în curs	TOTAL	aflați în evidență din anii precedenți	înregistrați în anul în curs	înregistrați în trimestrul în curs	TOTAL	aflate în evidență din anii precedenți	intrate în anul în curs	intrate în trimestrul în curs
A	B	C	D	E	F	G	H	J	K	L	M

D+H+M = col 3 din tab 8.1

Ultima linie se completează de către SPAS

BIBLIOGRAFIE

- Anchetă asupra activității copiilor, raport național, Institutul național de Statistică, ILO-IPEC Geneva, 2003;
- Munca copiilor în România, ILO-IPEC, UNICEF și Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, 2004;
- Pachet de resurse de formare privind eliminarea exploatării copiilor prin munci agricole, ILO-IPEC Geneva, 2005, traducere selecțiuni;
- Reabilitarea psiho-socială a copiilor retrași din trafic și alte forme grave de muncă, material elaborat pe baza experienței și datelor furnizate de organizații din Europa Centrală și de Est în cadrul PROTECT CEE, 2007, tradus în limba română;
- Ghid pentru monitorizarea muncii copilului, Fazele principale și pași pentru monitorizarea muncii copilului, variantă în lucru, 27 septembrie 2004, IPEC, Geneva;
- Intelegerea vulnerabilitatii copiilor la exploatare prin munca, Model practic de interventie pentru prevenirea implicarii in forme grave de munca a fetelor si baietilor cu risc crescut de a fi exploatat prin munca – partea I, ILO-IPEC si Centrul Parteneriat pentru Egalitate de Sanse, nepublicat, 2005;
- Ghid pentru monitorizarea muncii copilului, Fazele principale si pasi pentru monitorizarea muncii copilului, varianta in lucru, 27 septembrie 2004, IPEC, Geneva.